

VIDES PĀRSKATS

Stratēģiskais ietekmes uz vidi novērtējums
plānošanas dokumentam” Kūdras ilgtspējīgas
izmantošanas pamatnostādnes 2020. - 2030. gadam”

Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija

Rīga
2020

VIDES PĀRSKATS

Stratēģiskais ietekmes uz vidi novērtējums plānošanas dokumentam "Kūdras ilgtspējīgas izmantošanas pamatnostādnes 2020. - 2030. gadam"

Satura rādītājs

SATURA RĀDĪTĀJS	1
IEVADS	2
1. PLĀNOŠANAS DOKUMENTA PAMATNOSTĀDNES.....	3
1.1. Plānošanas dokumenta galvenie mērķi	3
1.2. Satura izklāsts	3
1.3. Saistība ar citiem plānošanas dokumentiem	9
1.4. Plānošanas dokumenta vides aspekti	12
2. VIDES PĀRSKATA IZSTRĀDE.....	16
2.1. Iesaistītās institūcijas	16
2.2. Sabiedrības līdzdalība	17
2.3. Saņemtie priekšlikumi un to analīze.....	18
3. VIDES STĀVOKĻA APRAKSTS	19
3.1. Latvijas klimatiskie, ģeoloģiskie un fiziski ģeogrāfiskie apstākļi	20
3.2. Purvu izplatība Latvijā.....	22
3.3. Kūdras veidošanās process, ātrums, kūdras resursu atjaunošanās	23
3.4. Hidroloģiskie apstākļi purvos un to ietekme uz apkārtējo teritoriju.....	25
3.5. Kūdras ieguves process un apjomi	26
3.6. Bioloģiskā daudzveidība purvos, īpaši aizsargājamās teritorijas, biotopi, sugas	28
3.7. Kūdras izmantošanas iespējas	29
3.8. Kūdras ieguve un klimata pārmaiņas	31
3.8. Nozares attīstība, ja plānošanas dokuments netiktu īstenots.....	32
4. VIDES POLITIKAS DOKUMENTI UN VIDES AIZSARDZĪBAS MĒRĶI	34
4.1. Starptautiskie vides politikas dokumenti un vides aizsardzības mērķi	34
5. AR PLĀNOŠANAS DOKUMENTA ĪSTENOŠANU SAISTĪTĀS VIDES PROBLĒMAS.	43
6. PLĀNOŠANAS DOKUMENTA UN TĀ IESPĒJAMO ALTERNATĪVU ĪSTENOŠANAS BŪTISKĀS IETEKMES UZ VIDI NOVĒRTĒJUMS.....	48
7. IETEKMES UZ VIDI SAMAZINĀŠANAS PASĀKUMI	50
8. IZVĒLĒTO ALTERNATĪVU PAMATOJUMS	51
9. KOMPENSĒŠANAS PASĀKUMI.....	52
10. PĀRROBEŽU IETEKME	53
11. PLĀNOŠANAS DOKUMENTA ĪSTENOŠANAS MONITORINGS	54
12. NOVĒRTĒJUMĀ IZMANTOTĀ METODIKA.....	55
IZMANTOTĀ LITERATŪRA	56

Pielikumi:

- 1.pielikums Vides pārraudzības valsts biroja vēstule Nr.7-01/639
- 2.pielikums Paziņojums par plānošanas dokumenta "Kūdras ilgtspējīgas izmantošanas pamatnostādnes 2020.-2030. gadam" stratēģiskā ietekmes uz vidi novērtējuma vides pārskata sabiedrisko apspriešanu
- 3.pielikums Sabiedriskās apspriešanas sanāksmes Protokols
- 4.pielikums Dabas aizsardzības pārvaldes 28.02.2018. vēstule Nr. 1.5/974/2018-N
- 5.pielikums Kurzemes plānošanas reģiona 08.02.2018. vēstule Nr.2-5.5/24/18
- 6.pielikums Atzinumu apkopojums

VIDES PĀRSKATS

Stratēģiskais ietekmes uz vidi novērtējums plānošanas dokumentam "Kūdras ilgtspējīgas izmantošanas pamatnostādnes 2020. - 2030. gadam"

Ievads

Kūdras ilgtspējīgas attīstības pamatnostādnes 2020. – 2030. gadam izstrādātas atbilstoši:

- Vides politikas pamatnostādnēs 2014. – 2020. gadam (apstiprinātas ar Ministru kabineta 2014. gada 26. marta rīkojumu Nr. 130 "Par Vides politikas pamatnostādnēm 2014. - 2020. gadam") noteiktajam rīcības virzienam 3.3. pasākums 1) "zemes dzīļu izmantošanas stratēģijas (plānošanas dokumentu) izstrāde", katru derīgo izrakteņu veidu izdalot atsevišķi";
- A. K. Kariņa valdības rīcības plāna (apstiprināts ar Ministru kabineta 2019. gada 7. jūlija rīkojumu Nr. 210 "Par Valdības rīcības plānu Deklarācijas par Artura Krišjāņa Kariņa vadītā Ministru kabineta iecerēto darbību īstenošanai"), kurā paustas šādas apņemšanās: "039. Panāksim oglekļa mazietilpības samazināšanu tautsaimniecībā un celsim energoefektivitāti" un "065. Īstenosim tādu zemes dzīļu un derīgo izrakteņu politiku, kas stimulē to ekonomiski pamatotu un ilgtspējīgu izmantošanu, tai skaitā kūdras, sapropeļa un citu zemes dzīļu resursu izmantošanu.", kā arī "081. Atbalstīsim vietējo energoresursu izmantošanu, lai nodrošinātu enerģētisko neatkarību un drošību, radītu papildu darba vietas un ekonomiskos ieguvumus reģionos";
- Latvijas Republikas Saeimas Ilgtspējīgas attīstības komisijas 2016. gada 13. oktobra vēstulei Nr. 142.9/17-21-12/16, kurā tika lūgts sagatavot kūdras nozares attīstības stratēģiju;
- Latvijas Republikas Saeimas Tautsaimniecības, agrārās, vides un reģionālās politikas komisijas 2016. gada 19. oktobra vēstulei Nr. 142.9/8-16-12/16.

Plānošanas dokumentu izstrādā Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija, to plānots akceptēt Ministru kabinetā. Tas ir nacionāla līmeņa ilgtermiņa plānošanas dokuments.

Stratēģiskais ietekmes uz vidi novērtējums veikts pamatojoties uz likumā "Par ietekmes uz vidi" noteikto, saskaņā ar 2004.gada 23.marta Ministru kabineta noteikumos Nr.157 "Kārtība, kādā veicams ietekmes uz vidi stratēģiskais novērtējums" ietvertajām prasībām un Vides pārraudzības valsts biroja vēstulē Nr.7-01/639 noteikto.

Stratēģisko ietekmes uz vidi novērtējumu veica un Vides pārskatu saskaņā ar Uzņēmuma līgumu Nr.UL/5/2017 sagatavoja eksperte I.Gavena

VIDES PĀRSKATS

Stratēģiskais ietekmes uz vidi novērtējums plānošanas dokumentam "Kūdras ilgtspējīgas izmantošanas pamatnostādnes 2020. - 2030. gadam"

1. Plānošanas dokumenta pamatnostādnes

Kūdras ilgtspējīgas attīstības pamatnostādnes 2020. – 2030. gadam (turpmāk – Pamatnostādnes) izstrādājusi Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija. Izvērtējot esošo stāvokli un problēmas zemes dziļū, tai skaitā kūdras resursu, apsaimniekošanā, par šo tautsaimniecības jomu atbildīgā ministrija izstrādājusi ilgtermiņa plānošanas dokumentu, kurā paredzētas rīcības ilgtspējīgas kūdras resursu apsaimniekošanas nodrošināšanai.

1.1. Plānošanas dokumenta galvenie mērķi

Galvenie kūdras ilgtspējīgas izmantošanas politikas mērķi ir sekojoši:

- novērtēt kūdras ilgtspējīgas izmantošanas potenciālu, ņemot vērā saistīto nozaru, tautsaimniecības un sabiedrības intereses dabas aizsardzībā, klimata pārmaiņu ierobežošanā un rekreācijas vajadzības;
- radīt priekšnoteikumus ilgtspējīgai kūdras resursu apsaimniekošanai un prognozējamai resursu pieejamībai;
- nodrošināt sistemātisku datu par kūdrāju izplatību un pieejamiem kūdras resursiem ieguvī, aktualizēšanu un uzturēšanu.

1.2. Satura izklāsts

Pamatnostādnes sastāv no teksta daļas un pielikumiem.

Teksta daļā izskatīti šādi jautājumi:

1. *Zemes dziļū izmantošanas politikas mērķi un pastāvošo problēmu raksturojums*, definējot galvenos mērķis kūdras resursu apsaimniekošanā:

- novērtēt kūdras ilgtspējīgas izmantošanas potenciālu, ņemot vērā saistīto nozaru, tautsaimniecības un sabiedrības intereses dabas aizsardzībā, klimata pārmaiņu ierobežošanā un rekreācijas vajadzības;
- radīt priekšnoteikumus ilgtspējīgai kūdras resursu apsaimniekošanai un prognozējamai resursu pieejamībai;
- nodrošināt sistemātisku datu par kūdrāju izplatību un pieejamiem kūdras resursiem ieguvī, aktualizēšanu un uzturēšanu.

Kā arī analizēti ar kūdras resursu apsaimniekošanu saistītie nacionālie plānošanas dokumenti un tā saistība ar ES un starptautiskajiem politikas plānošanas dokumentiem.

Sadaļā tiek analizētas šādas galvenās kūdras nozarē identificētās problēmas:

- Aizsargājamās un kūdras ieguvei atvēlamās platības noteikšana,
- Kūdras ieguves un izmantošanas nozīme tautsaimniecībā,
- Normatīvais regulējums,
- Institucionālā sadrumstalotība,
- Datu atšķirības dažādos informācijas avotos,
- Kūdras izmantošana un klimata pārmaiņas,
- Derīgo izrakteņu vietas rekultivācija,
- Speciālistu trūkums nozarē.

VIDES PĀRSKATS

Stratēģiskais ietekmes uz vidi novērtējums plānošanas dokumentam "Kūdras ilgtspējīgas izmantošanas pamatnostādnes 2020. - 2030. gadam"

2. sadaļā "*Politikas rezultāti un rezultatīvie rādītāji*" definēts galvenais rezultāts: nodrošināta kūdras resursu ilgtspējīga izmantošana.

Šī mērķa sasniegšana tiek vērtēta ar četriem rezultatīvajiem rādītājiem:

1. Degradēto purvu un vēsturisko kūdras ieguves vietu platība, kurai izstrādāti pasākumi rekultivācijai.
2. Platība, par kuru nodrošināta zinātniski pamatota informācija par kūdras resursu izmantošanas potenciālu tautsaimniecībā.
3. Nodrošināta zinātniski pamatota kūdras resursu pieejamība tautsaimniecībā.
4. Nodrošināts kūdras, tai skaitā, enerģētikā izmantotās, radīto SEG emisiju sabalansēts pieaugums, nepaaugstinot kopējās SEG emisijas.

1.tabula

Rezultatīvie rādītāji

1. Politikas rezultāts (PR): Nodrošināta kūdras resursu ilgtspējīga izmantošana, ņemot vērā sabiedrības intereses un tautsaimniecības ilgtermiņa attīstības prioritātes.			
Rezultatīvais rādītājs (RR)	2020. gads	2023. gads	2030. gads
1. Degradēto purvu un vēsturisko kūdras ieguves vietu platība, kurai izstrādāti pasākumi rekultivācijai.	0 ha	7 870	26 232 ha
2. Platība, par kuru nodrošināta zinātniski pamatota informācija par kūdras resursu izmantošanas potenciālu tautsaimniecībā.	0 ha	150 324	501 079 ha
3. Nodrošināta zinātniski pamatota kūdras resursu pieejamība tautsaimniecībā.	26 000 ha vai 1,2 milj.t	26 000 ha vai 1,2 milj.t	26 000 ha vai 1,2 milj.t
4. Nodrošināts kūdras, tai skaitā, enerģētikā izmantotās, radīto SEG emisiju sabalansēts pieaugums, nepaaugstinot kopējās SEG emisijas.	0 tonnas SEG	0 tonnas SEG	0 tonnas SEG

3. sadaļā *Kūdras ilgtspējīgas izmantošanas mērķi un rīcības virzieni mērķu sasniegšanai* definēti trīs galvenie rīcības virzieni politikas mērķu sasniegšanai;

- Veikt kūdras atradņu inventarizāciju un nodrošināt ilgtspējīgu kūdras resursu apsaimniekošanu un izmantošanu tautsaimniecībā;
- Pilnveidot purvu izmantošanas juridisko ietvaru un celt institucionālo kapacitāti;
- Pilnveidot informācijas pieejamību un veicināt zinātnisko pētniecību un inovatīvus risinājumus kūdras ieguvei un izstrādei.

VIDES PĀRSKATS

Stratēģiskais ietekmes uz vidi novērtējums plānošanas dokumentam "Kūdras ilgtspējīgas izmantošanas pamatnostādnes 2020. - 2030. gadam"

2.tabula

Plānotie pasākumi rezultatīvo rādītāju sasniegšanai

1. Rīcības virziens: Veikt kūdras atradņu inventarizāciju un nodrošināt ilgtspējīgu kūdras resursu apsaimniekošanu un izmantošanu tautsaimniecībā					
Nr. p. k.	Uzdevums	Izpildes termiņš (gads)	Atbildīgā institūcija	Līdzatbildīgās institūcijas	Sasaiste ar politikas rezultātu un rezultatīvo rādītāju
1.	Nodrošināt valstī vienotas ģeotelpiskās informācijas sistēmas izveidi aktuālu kūdras resursu datu uzturēšanai, publiskai pieejamībai un izmantošanai.	2024.	VARAM/ LVĢMC	ZM	1.PR 2.RR
2.	Veikt ģeoloģisko kartēšanu un noteikt potenciāli pieejamos un rūpnieciski izmantojamus kūdras resursus.	2030.	VARAM/ LVĢMC	ZM	1.PR 3.RR
3.	Izvērtēt valstī pieejamos kūdras resursus un, ņemot vērā ekonomiskos, sociālos, bioloģiskās daudzveidības un klimata aspektus, nodrošināt, ka līdz 2030. gadam izmantošanai tautsaimniecībā pieejamā kūdrāju platība un resursu apjoms ir līdzvērtīgs 2020. gada 1. janvāra licences laukumu platībai un apjomam.	2030.	VARAM	ZM, EM	1.PR 3.RR
4.	Apzināt iespējas degradēto purvu platībās, tajā skaitā vēsturiskajās ieguves vietās (kur kūdras ieguve pārtraukta un nav atjaunota) veikt prioritāru rekultivāciju, ja vien tajās nav iespējama un nav plānojama kūdras ieguve.	2023.	VARAM		1.PR 1.RR
5.	Veicināt produktu ar pievienoto vērtību (kūdras substrātu) ražošanu Latvijā un to daļas palielināšanu eksportā.	2030.	Komersanti, Zinātniskās institūcijas	VARAM, pašvaldības	1.PR 2.RR
2. Rīcības virziens: Pilnveidot purvu izmantošanas juridisko ietvaru un celt institucionālo kapacitāti					
1.	Ievērojot aktuālās zināšanas par kūdras resursiem un tehnoloģijām, pilnveidot normatīvo aktu prasības, mazinot to radīto administratīvo slogu, rosinot grozījumus normatīvajos aktos zemes dziļu izmantošanas, meliorācijas un būvniecības jomās.	2022.	VARAM	ZM, EM	1.PR 2.RR

VIDES PĀRSKATS

Stratēģiskais ietekmes uz vidi novērtējums plānošanas dokumentam "Kūdras ilgtspējīgas izmantošanas pamatnostādnes 2020. - 2030. gadam"

2.	Pilnveidot kūdras nozares valsts pārvaldību, mazinot iesaistīto institūciju skaitu un ceļot to kapacitāti.	2022.	VARAM		1.PR 2.RR
3.	Izstrādāt vienotu terminoloģiju par purviem un kūdru, ņemot vērā starptautisko pieredzi un tiesību aktus.	2022.	LKA	VARAM, LZA, zinātniskās institūcijas	1.PR 2.RR
4.	Pilnveidot normatīvo regulējumu zemes dzīļu jomā, lai veicinātu purvu un kūdras resursu ģeoloģisko izpēti un nodrošinātu ģeoloģisko kartēšanu.	2023.	VARAM		1.PR 2.RR
5.	Izstrādāt vadlīnijas, lai nodrošinātu teritoriju pilnvērtīgu izvērtēšanu lēmumu pieņemšanai un darbības plānu izstrādei teritoriju rekultivācijai, izvēloties piemērotāko rekultivācijas veidu.	2021.	VARAM	DAP, ZM, zinātniskās institūcijas, LKA	1.PR 1.RR
6.	Izstrādāt un ieviest mehānismu SEG emisiju, kas rodas kūdras kā energoresursa izmantošanai enerģijas ražošanā Latvijā iekārtās, kas nav iekļautas likuma "Par piesārņojumu" 2. pielikumā, kompensācijai un kūdras kopējo radīto SEG emisiju nulles pieauguma nodrošināšanai.	2020.	VARAM	FM, EM	1.PR 4.RR
7.	Izvērtēt purvu aizsargjoslu nepieciešamību un efektivitāti un vajadzības gadījumā izstrādāt purvu aizsargjoslu noteikšanas metodiku.	2022.	VARAM, ZM		1.PR 2.RR
8.	Pilnveidot normatīvo aktu prasības, lai izveidotu institucionālo ietvaru SEG aprēķināšanai no mitrzemēm.	2022.	VARAM	ZM, EM	1.PR 4.RR
9.	Izvērtēt dārzkopībā izmantotās kūdras lomu bioekonomikā.	2022.	LKA, zinātniskās institūcijas	ZM, VARAM	1.PR 2.RR
3. Rīcības virziens: Pilnveidot informācijas pieejamību un veicināt zinātnisko pētniecību un inovatīvus risinājumus kūdras ieguvei un izstrādei					
1.	Veikt kūdras atradņu datu digitalizāciju un ar to saistīto datu bāzu pilnveidošanu, tajā skaitā ievērojot arī INSPIRE direktīvas prasības.	2024.	LVĢMC		1.PR 2.RR
2.	Nodrošināt ģeoloģiskās informācijas par kūdras atradnēm publisku pieejamību un izmantošanu, izmantojot ĢIS rīkus.	2024.	LVĢMC		1.PR 2.RR
3.	Izveidot informācijas pārvaldības	2024.	VARAM,	ZM	1.PR

VIDES PĀRSKATS

Stratēģiskais ietekmes uz vidi novērtējums plānošanas dokumentam "Kūdras ilgtspējīgas izmantošanas pamatnostādnes 2020. - 2030. gadam"

	sistēmu, kas nodrošina, ka visa ar purviem saistītā ģeoloģiskā informācija nonāk Valsts ģeoloģijas fondā.		LVĢMC		2.RR
4.	Veicināt iespējas iegūt zināšanas kūdras nozarei svarīgās specialitātēs (tai skaitā purvu hidroloģijā, meliorācijā, purvu ģeoloģijā): 4.1. ieviešot apmācības kursus attiecīgās specialitātēs; 4.2. veicinot prakses iespējas uzņēmumos; 4.3. organizējot izglītojošas nodarbības interesentiem un skolēniem, lai papildinātu zināšanas par purviem un ar tiem saistītiem dabas procesiem plašā aspektā.	2022.	Zinātniskās institūcijas	Vides izglītības un zinātnes padome, LKA, DAP	1.PR 2.RR
5.	Veicināt sabiedrības izglītību derīgo izrakteņu ieguvē, apsaimniekošanā un izmantošanā: 5.1. Izglītēt valsts, pašvaldību un citu iestāžu darbiniekus un sabiedrību, izmantojot seminārus, multimedijus u.c., rīkot seminārus žurnālistiem un citiem speciālistiem, kam nepieciešamas zināšanas par nozari; 5.2. Informēt un sniegt rekomendācijas uzņēmējiem un privāto purvu īpašniekiem: 5.2.1. par videi draudzīgākām un ekonomiski efektīvākajām apsaimniekošanas metodēm; 5.2.2. par klimata pārmaiņu mazināšanu un videi draudzīgu kūdras ieguvē; 5.2.3. par dabas daudzveidībai un SEG emisiju mazināšanai labvēlīgiem rekultivācijas pasākumiem.	Regulāri	LKA, Zinātniskās institūcijas, Dabas muzejs, DAP		1.PR 2.RR
6.	Veikt pētījumus, kuri sniedz informāciju un zināšanas kūdras ieguvē un izmantošanā: 6.1. par nosusināšanas ietekmi uz kūdras ieguves laukiem piegulošajām platībām. 6.2. par tehnoloģiju pilnveidošanu, lai samazinātu nosusināšanas negatīvo ietekmi. 6.3. par SEG emisijas mazināšanai ieguves tehnoloģijām.	2024.	LKA, Zinātniskās institūcijas	VARAM	1.PR 2.RR

VIDES PĀRSKATS

Stratēģiskais ietekmes uz vidi novērtējums plānošanas dokumentam "Kūdras ilgtspējīgas izmantošanas pamatnostādnes 2020. - 2030. gadam"

7.	Veikt kūdras pašaizdegšanās procesu pētījumus un monitoringu un meklēt inovatīvus ugunsdrošības risinājumus.	2022.	Zinātniskās institūcijas, LKA, komersanti		1.PR 2.RR
8.	Veikt tumšās kūdras izmantošanas iespēju pētījumus, izstrādāt kūdras produktu prototipus – veicināt materiālu aizstāšanu esošos produktos, izmantojot kūdru, un jaunu kūdras produktu izstrādāšana, it īpaši tādu produktu, kam ir ilgs kalpošanas laiks.	Regulāri	Zinātniskās institūcijas, komersanti		1.PR 2.RR
9.	Veikt pētījumus par kūdras sastāva un veidošanās apstākļu savstarpējām kopsakarībām.	Regulāri	Zinātniskās institūcijas, komersanti		1.PR 2.RR
10.	Pilnveidot kūdras klasifikāciju Kombinētajā nomenklatūrā. Vākt statistikas datus par kūdru un kūdras produktiem, eksportu pa transporta veidiem, kā arī par kūdras nozarē nodarbināto skaitu.	2023.	EM, CSP, FM, VID, LKA	VARAM	1.PR 2.RR
11.	Veikt pētījumus nacionālo SEG emisiju un CO ₂ piesaistes emisijas faktoru pamatavotu uzskaitē dabīgos purvos, degradētos purvos un platībās, kur notiek kūdras ieguve, kā arī renaturalizētās, apmežotās vai lauksaimniecībā izmantotās izstrādāto kūdras atradņu platībās.	2021.	VARAM	ZM	1.PR 1.RR
12.	Veikt pētījumus, kas nepieciešami organisko augšņu izplatību un īpašības raksturojošo darbību datu iegūšanai.	2023.	Zinātniskās institūcijas	VARAM, ZM	1.PR 2.RR
13.	Sadarboties ar zinātniskajām institūcijām, lai rosinātu pētījumus purvu un to resursu jomā.	Regulāri	VARAM	Zinātniskās institūcijas	1.PR 2.RR
14.	Rosināt pētījumus par SEG emisiju piesaisti, ja kūdra tiek izmantota dārzkopībā.	2023.	VARAM	Zinātniskās institūcijas	1.PR 4.RR

VIDES PĀRSKATS

Stratēģiskais ietekmes uz vidi novērtējums plānošanas dokumentam "Kūdras ilgtspējīgas izmantošanas pamatnostādnes 2020. - 2030. gadam"

4. sadaļa "*Teritoriālā perspektīva*", kurā noteikts, ka Pamatnostādnes aptver visu Latvijas teritoriju.

5. sadaļa "*Ietekmes novērtējums uz valsts un pašvaldību budžetiem*" definē, ka Pamatnostādnēs iekļauto uzdevumu īstenošana notiks pašreizējā un plānotā budžeta ietvaros, neparedzot papildus finansējumu.

Plānošanas dokumentam pievienoti 4 pielikumi:

1.pielikums "*Situācijas apraksts*", kas ietver plašu informatīvo materiālu par purviem, kūdru, tās izmantošanas iespējām, tai skaitā analizējot kūdras ieguves ietekmes uz vidi.

1. Situācijas raksturojums purvu un kūdras izmantošanā,
2. Purvu raksturojums,
3. Latvijas kūdras resursi,
4. Kūdras raksturojums,
5. Kūdras ieguves nozīme Latvijas tautsaimniecībā,
6. Kūdras resursu ilgtspējīga izmantošana,
7. Kūdras atradņu izmantošana,
8. Kūdras izmantošana un klimata pārmaiņas,
9. Kūdras nozare un izglītība,
10. Kūdras nozare un zinātne,
11. Kūdras izmantošana un gaisa kvalitāte,
12. Kūdras ieguve, vides un bioloģiskās daudzveidības saglabāšana.

2.pielikums *Kūdras atradnes un īpaši aizsargājamās dabas teritorijas*,

3.pielikums *Vēsturiskās kūdras ieguves vietas*,

4.pielikums *Izziņa par atzinumos sniegtajiem iebildumiem*.

1.3.Saistība ar citiem plānošanas dokumentiem

Latvijas zemes dzīļu izmantošanas politikas izveide tika aizsākta 1995. gadā, Ministru kabinetam apstiprinot akceptējot **konceptiju „Latvijas zemes dzīles”** (apstiprināts Ministru kabinetā 1995. gada 9. maijā). Šīs koncepcijas uzdevums bija noteikt Latvijas zemes dzīļu izmantošanas pamatnostādnes valsts nodrošināšanai ar reģionālai plānošanai un ekonomikas attīstībai nepieciešamo informāciju par zemes garozas uzbūvi, tās derīgajām, bīstamajām īpašībām un resursiem, kā arī iezīmēt ģeoloģisko darbu realizācijas pamatvirzienus. Minētajā plānošanas dokumentā deklarēto pakāpeniski īstenoja Valsts ģeoloģijas dienests, kuru diemžēl likvidēja 2004.gadā. Praktiski jau ilgstoši nav nevienas valsts pārvaldes iestādes, kuras darbības pamatuzdevums būtu zemes dzīļu aizsardzība un apsaimniekošana, tādējādi šī

VIDES PĀRSKATS

Stratēģiskais ietekmes uz vidi novērtējums plānošanas dokumentam "Kūdras ilgtspējīgas izmantošanas pamatnostādnes 2020. - 2030. gadam"

nozīmīgā vides sfēra un nozīmīgi tautsaimniecības resursi ir praktiski valsts līmenī neapsaimniekoti.

Valsts līmeņa attīstības plānošanas dokumentos, kā, piemēram, **Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģijā līdz 2030. gadam** (apstiprināta LR Saeimā 2010. gada 10. jūnijā) akceptēta (Latvija 2030) zemes dzīļu izmantošanas jautājums skarts vispārīgi. Vairāk kontekstā ar dabas resursiem un to izmantošanas jautājumu, lai gan Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija, sniedzot atzinumus par šo dokumentu projektiem, ir norādījusi uz šīs nozares nozīmību.

Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģijā (Latvija 2030) attiecībā uz dabas resursu izmantošanu minēts, ka ES ietvaros Latviju var uzskatīt par dabas kapitāla lielvalsti. Latvijas dabas kapitāla īpatsvars un sasniegtais dabas kapitāla saglabāšanā uzliek par pienākumu Latvijai būt ES valstīm par paraugu dabas kapitāla apsaimniekošanā arī pie jauniem attīstības izaicinājumiem. Latvijas lielākās dabas bagātības ir gan meži, augsne, zemes dzīles un ūdens, gan flora un fauna.

Zemes dzīļu resursi ir pieminēti, bet iepriekš minētajā stratēģijā nav analizēti zemes dzīļu izmantošanas jautājumi vai sniegtas norādes turpmākām rīcībām. Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģijā saistībā ar attīstības virzieniem minēts: „dažādot lauku ekonomiku, attīstot lauku tūrismu, amatniecību, bioloģisko lauksaimniecību, derīgo izrakteņu ieguvu un būvmateriālu ražošanu, transporta un citu pakalpojumu uzņēmumu attīstību, klasteru veidošanos u.c.”, bet risinājumu sadaļā zemes dzīļu izmantošana nav vairs pieminēta. Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģijas shēmā norādīts, ka kūdra ir uzskatāma par vienu no neatjaunojamiem dabas resursiem kopā ar naftu, oglēm, iežiem, minerāliem, dabas gāzi u.c. Taču pētījumos minēts, ka kūdras resursi lēni atjaunojas un pieaug.

Nacionālajā attīstības plānā 2014. - 2020. gadam (ar Saeimas deputātu priekšlikumiem apstiprināts LR Saeimā 2012. gada 20. decembrī) zemes dzīļu izmantošana iekļauta 438. uzdevumā un paredz stimulēt zemes un citu dabas resursu ilgtspējīgu izmantošanu un bioloģisko daudzveidību, pielietojot vidi saudzējošas tehnoloģijas.

Vides politikas pamatnostādnes 2014. – 2020. gadam (turpmāk – VPP) (apstiprinātas ar Ministru kabineta 2014. gada 26. marta rīkojumu Nr. 130 "Par Vides politikas pamatnostādņēm 2014. - 2020. gadam") paredzētas vairākas nozīmīgas reformas, tajā skaitā apņemšanās pilnveidot zemes dzīļu izmantošanas juridisko ietvaru un stiprināt institucionālo kapacitāti, nodrošinot efektīvu zemes dzīļu aizsardzību un valsts pārvaldību. VPP noteikts politikas mērķis: "Nodrošināt sabiedrību ar mūsdienīgu, aktuālu informāciju par zemes dzīļu resursiem un mūsdienu ģeoloģiskajiem procesiem, kas tiek ņemta vērā attīstības plānošanā". Rīcības virziens mērķa sasniegšanai ir "Izstrādāt zemes dzīļu izmantošanas stratēģiju (plānošanas dokumentu), katru derīgo izrakteņu veidu izdalot atsevišķi". VPP arī paredz noteikt dabas aizsardzības mērķus visiem aizsargājamo biotopu veidiem, balstoties uz ES nozīmes aizsargājamo biotopu izplatības un kvalitātes apzināšanas (biotopu kartēšana) rezultātiem. Šis uzdevums netieši var ietekmēt arī kūdras un sapropeļa izmantošanas nozari, jo daži no aizsargājamo biotopu veidiem ir arī purvu biotopi. Tomēr ne visi purvu veidi, un, it īpaši, ne visi potenciālie kūdras ieguves purvi atbilst aizsargājama biotopa pazīmēm. Taču, kamēr biotopu kartēšana nav noslēgusies un apkopoti pilnvērtīgi dati par visā valsts teritorijā sastopamajiem biotopiem un to kvalitāti, lemjot par kūdras izstrādei atvēlamajām platībām, pilnā apjomā jāpiemēro Vides

VIDES PĀRSKATS

Stratēģiskais ietekmes uz vidi novērtējums plānošanas dokumentam "Kūdras ilgtspējīgas izmantošanas pamatnostādnes 2020. - 2030. gadam"

aizsardzības likuma 3. pantā noteiktais piesardzības princips. VPP nosaka arī mērķus SEG samazināšanai un CO₂ piesaistes nodrošināšanai no meža apsaimniekošanas, kā arī Latvijas gatavības pielāgoties klimata pārmaiņām un to izraisītajai ietekmei nodrošināšanai. Kūdras ieguve un izmantošana enerģētikā rada SEG emisijas un tādējādi ir pretrunā ar SEG samazināšanas mērķiem. Turklāt ņemot vērā mitrzemju nozīmi oglekļa apritē, negatīvi tiek ietekmēta arī CO₂ piesaiste Zemes izmantošanas, zemes izmantošanas maiņas un mežsaimniecības sektorā. Papildus, būtiski ņemt vērā, ka mitrzemēm ir liela loma lietusskāņu uztveršanā, kas, intensificējoties klimata pārmaiņām, kļūs aizvien aktuālāka nepieciešamība. Tai pat laikā zinot, ka kūdra ik gadus pieaug, kā arī to, ka pareizi rekultivētās atradnes vietās CO₂ piesaistes līmenis būtiski pieaug, lai izvērtētu ietekmes, veicami papildus pētījumi valsts līmenī.

Enerģētikas attīstības pamatnostādnes 2016. – 2020. gadam (apstiprinātas ar Ministru kabineta 2016. gada 9. februāra rīkojumu Nr. 129 „Par enerģētikas attīstības pamatnostādņēm 2016. – 2020. gadam”) minēts, ka 2013. gadā vietējie energoresursi nodrošināja 34,9% no kopējā primāro energoresursu patēriņa. Lielākā daļa no tiem bija atjaunojami energoresursi – koksnes biomasas, hidroresursi, vējš, biogāze, biodeģvielas un vietējie energoresursi – kūdra, atkritumi. Enerģētikas attīstības pamatnostādņēs norādīts, ka enerģētiskās neatkarības nodrošināšanai zināms potenciāls ir kūdras ieguvei. Enerģētiskās kūdras ieguvē jau sagatavotās kūdras atradnēs, kuru izstrādei ir spēkā esošas licences, var uzsākt aptuveni 4000 ha platībā, iegūstot vismaz 700 tūkst. t enerģētiskās kūdras gadā. Latvijā 2015. gadā darbojas vairāk nekā 300 ūdenssildāmie katli, kuros tehnoloģiski būtu iespējams sadedzināt kūdras. Enerģijas ražošanai var izmantot ap 462 tūkst.t kūdras gadā. Tajā pat laikā, izmantojot kūdras kā kurināmo, ir svarīgi, ka nepasliktinās vides kvalitāte, it īpaši tas nav pieļaujami blīvāk apdzīvotajās vietās. Vienlaikus ir svarīgi, lai kūdras izmantošana neapdraud SEG emisiju samazināšanas mērķu sasniegšanu. Kūdras izmantošana katlos, kuru jauda pārsniedz 20 MW radītu papildus slogu Latvijas Eiropas Savienības (ES) dalībniekiem. Savukārt kūdras izmantošana zemākas jaudas katlos negatīvi ietekmētu valsts atbildībā esošā ES ETS neiekļauto darbību SEG emisiju samazināšanas mērķa izpildē. Attiecībā uz siltumapgādi, pie iespējām minēts: „Vietējo energoresursu plašāka izmantošana, īpaši centralizētā siltumapgādē, kā, piemēram, ģeotermālās enerģijas iespējas un kūdras izmantošana enerģijas ražošanai ņemot vērā vides, it īpaši gaisa kvalitātes, prasības.”

Enerģētikas attīstības pamatnostādņu 2016. – 2020. gadam 1. tabulā mērķa „Primāro energoresursu diversifikācija” sasniegšanai norādīti rīcības virzieni: „1.1. Izvērtēt kūdras, ģeotermālās enerģijas iegūšanas un citu alternatīvo avotu efektīvas izmantošanas iespējas un ar to iegūšanu saistītos apstākļus, ņemot vērā tās iegūšanas un izmantošanas ietekmi uz vidi.”; „4.2.2. Veicināt biomasas un kūdras izmantošanu energoapgādē, piešķirot tam Eiropas Savienības fondu atbalstu, nodrošināt atbilstošu attīrīšanas tehnoloģiju uzstādīšanu šo iekārtu radīto gaisu piesārņojošo vielu emisiju ierobežošanai.”

Informatīva ziņojuma Latvijas Enerģētikas ilgtermiņa stratēģija 2030 - konkurētspējīga enerģētika sabiedrībai 3. sadaļā „Enerģētikas sektora attīstības pamatnosacījumi” kā viens no darbības virzieniem minēts: „11) veicināt vietējo energoresursu ieguves potenciālu, tajā skaitā kūdras ieguvē un slānekļa gāzes un naftas potenciāla tālāku izpēti, kā arī pieņemt atbilstošu regulējumu ogļūdeņražu izpētes un ieguves investīciju vides nostiprināšanai.”

VIDES PĀRSKATS

Stratēģiskais ietekmes uz vidi novērtējums plānošanas dokumentam "Kūdras ilgtspējīgas izmantošanas pamatnostādnes 2020. - 2030. gadam"

Latvijas tūrisma attīstības pamatnostādnes 2014. – 2020. gadam (apstiprinātas ar Ministru kabineta 2014. gada 3. jūlija rīkojumu Nr. 326 "Par Latvijas tūrisma attīstības pamatnostādņēm 2014. – 2020. gadam",) purvi kā dabas tūrisma sastāvdaļa minēti pie stratēģiskajiem tūrisma produktiem un dots ieteikums veidot jaunus dabas tūrisma produktus, attīstot produktus, kas balstīti uz dabas izzīni (piemēram, putnu vērošana, purva biotopu izzīni, rasenes barošanās procesa vērošana u.c.), kas būtu nozīmīgi papildus piesaistes elementi kādam citam pamatproduktam.

Latvijas Bioekonomikas stratēģija 2030 (LIBRA)¹ bioekonomika definēta šādi: "Bioekonomika ir tautsaimniecības daļa, kur ražošanas procesā ilgtspējīgā un pārdomātā veidā tiek izmantoti atjaunojamie dabas resursi (augi, dzīvnieki, mikroorganismi u.c.), lai ražotu pārtiku un barību, industriālos produktus un enerģiju." Kūdras nozari varētu uzskatīt par bioekonomikas sastāvdaļu, jo no iegūtā produkta tiek ražota pārtika, atjaunotas mežu platības un veicināta sociālekonomisko faktoru risināšana. Turklāt, aprītes cikla beigās izmantotā kūdra nekļūst par atkritumu. Ņemot vērā minēto, būtu izvērtējama kūdras loma bioekonomikā un aprītes ekonomikā.

Latvijas pielāgošanās klimata pārmaiņām plānā laika posmam līdz 2030. gadam kūdras purvi minēti saistībā ar ļoti augstu ugunsgrēku varbūtības palielināšanos nākotnē. Ņemot vērā minēto, ir nepieciešams meklēt risinājumus ugunsdrošības uzlabošanai kūdras purvos.

Nacionālais enerģētikas un klimata plāns 2021.-2030. gadam (turpmāk - NEKP) ir dokuments ilgtermiņa enerģētikas un klimata politikas plānošanai, kas nosaka Latvijas valsts enerģētikas un klimata politikas pamatprincipus, mērķus un rīcības virzienus turpmākajiem desmit gadiem, ņemot vērā ieskicētos ilgtermiņa attīstības virzienus. NEKP ilgtermiņa mērķis ir, uzlabojot enerģētisko drošību un sabiedrības labklājību, ilgtspējīgā, konkurētspējīgā, izmaksu efektīvā, drošā un uz tirgus principiem balstītā veidā veicināt klimatneitrālas tautsaimniecības attīstību.

Ņemot vērā kopējo mērķi NEKP ir noteikts, ka ir jāizveido kūdras augšņu izplatības karti lauksaimniecības zemēs, kā arī jāveicina vēsturiski izmantoto kūdras ieguves vietu rekultivācija, izvēloties piemērotāko rekultivācijas veidu. NEKP ir plānots līdz 2023. gadam tiesību aktos noteikt kūdras kurināmajam piemēroto CO₂ DRN atbrīvojumu atcelšanu.

1.4. Plānošanas dokumenta vides aspekti

Kūdra ir organiskas izcelsmes nogulumiezis, kas veidojas no augu paliekām purvos. Kūdras resursi varētu būt ap 11,3 miljardiem m³ jeb 1,7 miljardi t (sausā masa). Kūdras vēsturiski lieto lauksaimniecībā un dārzkopībā, kā arī enerģētikā. Taču mūsdienās, atkarībā no kūdras sastāva izstrādātas arī citas izmantošanas iespējas.

Kūdra ir daļēji atjaunojams dabas resurss.

Kūdra ir irdens, vai vāji konsolidēts kaustobiolīts: organogēni nogulumi, kas satur ne vairāk par 50% minerālvielu (no sausās vielas svara) un ir uzkrājušies, paaugstināta mitruma un skābekļa nepietiekamības apstākļos nepilnīgi sadaloties atmirušajai augu biomasai. Kūdras sausā viela lielākoties sastāv no daļēji sadalījušos augu atliekām, augu audu sadalīšanas produktiem, šūnu struktūru zaudējušas, tumšas amorfas vielas:

1 <http://tap.mk.gov.lv/lv/mk/tap/?pid=40433525&mode=mk&date=2017-12-19>

VIDES PĀRSKATS

Stratēģiskais ietekmes uz vidi novērtējums plānošanas dokumentam "Kūdras ilgtspējīgas izmantošanas pamatnostādnes 2020. - 2030. gadam"

humusa, kā arī minerālvielām. Mitruma saturs dabiski mitrajā kūdrā parasti svārstās 85-95% robežās un ir atkarīgs no kūdras sadalīšanās pakāpes un tipa.

Kūdras veidošanās galvenokārt norisinās purvos. Tādējādi kūdras resursu apsaimniekošana ir arī Latvijas purvu apsaimniekošana.

Purvs - sauszemes platība, kurai raksturīgs pastāvīgs vai ilgstošs mitrums, specifiska augu valsts un kūdras uzkrāšanās. Purvs ir viens no mitrāju veidiem.

Purvu kopplatība Latvijā sasniedz 6400 km², gandrīz 10% no valsts teritorijas.

Saskaņā ar Latvijā pieņemto kūdras atradņu klasifikāciju purvainu vietu var uzskatīt par purvu tad, kad kūdras slāņa biezums tajā pārsniedz 0,3 metrus. Savukārt no bioloģiskā viedokļa par purvu tiek saukta jebkura vieta, kurā dominē purvam raksturīga augu valsts - un šāda augu valsts var izveidoties pat tad, ja kūdras slāņa biezums ir tikai 5 centimetri.

Purvam raksturīgi, ka šeit aug augi, kam nepieciešams liels daudzums mitruma un tādi augi, kas spēj pielāgoties mitrumam. Beidzoties veģetācijas periodam, purva augu virszemes daļa atmirst un daļēji satrūd. Tā kā purva augsne ir ļoti mitra un tajā nenotiek aktīva ūdens apmaiņa, t.i. ūdens purva augsnē ir stāvošs, trūdēšanas procesā ātri tiek izmantots ūdenī esošais skābeklis un izveidojas bezskābekļa vide. Šādā vidē trūdēšana praktiski apstājas, tālākā organisko atlieku sadalīšanās notiek daudz lēnāk.

Purvu rašanās un veidošanās norisinās dažādi, tomēr Latvijā dominē divi pamatvirzieni: brīvu ūdeņu aizaugšana un sauszemes pārpurvošanās.

- Pirmajā gadījumā, attīstoties ūdens augiem un uzkrājoties to atliekām, ūdens daudzums baseinā pakāpeniski samazinās un to aizstāj purva biotops, kūdras nogulumi un sapropelis;
- Otrajā gadījumā, pārmitrā vietā trūdēšanas procesā ātri tiek izmantots ūdenī esošais skābeklis un izveidojas bezskābekļa vide. Šādā vidē trūdēšana praktiski apstājas, tālākā organisko atlieku sadalīšanās notiek daudz lēnāk veidojas kūdra.

Izšķir trīs galvenos kūdras tipus:

- zemo (zāļu), zemā purva augsnes sastopamas reljefa zemākās vietās, kur saplūst ar minerālvielām bagāti ūdeņi. Zemo purvu kūdra veidojusies, pārkūdrojoties lakstaugu atliekām, tāpēc tajā ir daudz pelnvielu (5 - 8%), slāpekļa (1,2 - 3,75%) un kalcija, reakcija no skābes līdz sārmainai. Zemā purva augsnes aizņem apmēram 1/3 Latvijas purvu kopplatības.
- augsto (sūnu), augstā purva augsnes veidojas, pārkūdrojoties galvenokārt sfagnum sūnām. Kūdra maz sadalījusies, sarkanbrūna, ļoti skāba, tajā maz pelnvielu (1%) un slāpekļa (0,8 - 1,2%), tāpēc augstā purva augsnes maz piemērotas iekultivēšanai.
- pārejas tipa, pārejas purva augsnes veidojas no zemā purva augsnēm, ja pasliktinās augu uzturvielu režīms, lakstaugu vietā sāk augt spilves un sūnas. Pārejas purvu kūdra ir skābāka, tajā samazinās kalcija daudzums.

Daļa purvu Latvijā ir tipiski sava tipa pārstāvji – vai nu zemie, vai pārejas vai augstie purvi. Tomēr lielākā daļa to purvu, kas atrodami ap ezeriem, avotiem vai upēm, sastāv no dažādām joslām. Vistuvāk ūdenim parasti ir zāļu (zemā) purva josla. Tajā augošie augi ne tikai uzkrāj kūdras, bet arī turpina ezera aizaugšanu (augot uz pašu veidotiem

VIDES PĀRSKATS

Stratēģiskais ietekmes uz vidi novērtējums plānošanas dokumentam "Kūdras ilgtspējīgas izmantošanas pamatnostādnes 2020. - 2030. gadam"

nogulumiem aizvien tālāk ezerā) vai arī pāraugšanu (sakņojoties krastā, stiepjoties pāri brīvajam ūdenim, veidojot peldošu segu, kas pamazām kļūst aizvien biezāka).

Aiz zāļu purva atrodama pārejas purva josla. Tajā sastopami zāļu purvam raksturīgie grīšļi un citas sugas kopā ar sūnu purva iemītniekiem sfagniem. Šeit atrodami arī sīki krūmi.

Aiz pārejas purva atrodas sūnu purvs, kurā sastopamas galvenokārt dažādu sugu sfagnu sūnas. Te parasti sastopamas arī priedes.

Purva joslu novietojums laika gaitā mainās. Zāļu purvs uz vienu pusi paplašinās, pamazām saslēdzoties ap vaļējo ūdens klaju. No ūdens tālākā zāļu purva daļa pamazām kļūst par pārejas purvu, kas atkal kļūst par sūnu purvu.

Tādējādi kā būtiskākie ar purvu apsaimniekošanu, tai skaitā kūdras ieguvi, saistītie vides aspekti ir:

- Īpašie purva hidroģeoloģiskie un hidroloģiskie apstākļi;
- Purva nozīmīgā loma apkārtējās teritorijas hidroloģisko apstākļu veidošanā un nodrošināšanā;
- Purvu biotopi un to nozīme bioloģiskās daudzveidības saglabāšanā;
- SEG emisiju pieaugums kūdras ieguves procesā un pēc tā pabeigšanas, ja netiek veikta atbilstoša ieguves vietas rekultivācija.

Latvijā kūdras iegūst galvenokārt dārzkopības vajadzībām, pavisam nedaudz aktivētās ogles ražošanai un citām vajadzībām. Lielākoties kūdra tiek izmantota kā substrāts. Baltijas valstu kūdra ir pieprasīta visā pasaulē, tajā audzē dārzeņus, garšaugus, puķes, koku stādus, to izmanto apzaļumošanai. Latvijā tiek ražoti šādi kūdras produkti:

- frēzkūdra un gabalkūdra;
- grieztā sūnu kūdra (nepārstrādāta un plucināta jeb drupināta);
- frakcionēta un neitralizēta kūdra;
- kūdras maisījumi un substrāti dārzkopjiem amatieriem;
- profesionālie kūdras substrāti;
- kūdras granulas;
- dziednieciskās dūņas.

Saskaņā ar Valsts ieņēmumu dienesta sniegtajiem datiem 2016. gadā bija 66 kūdras nozarē strādājoši uzņēmumi, kas veica saimniecisko darbību 86 kūdras purvos. Kopumā 2016. gadā kūdras ieguvē un pārstrādē bija nodarbināti 2038 darbinieki, bet vidējais nodarbināto skaits kūdras ieguves jomā ir 1800 nodarbinātie vidēji gadā. Vasaras sezonā darba vietu skaits pieaug līdz 2700.

Saskaņā ar Valsts vides dienesta sniegto informāciju 2018. gadā spēkā bija 126 licences kūdras ieguvei, uzņēmumu skaits, kam izsniegta licence – 66. Darbība notika 98 purvos, no kuriem trijos kūdras ieguve vēl nebija uzsākta.

Kūdra tiek iegūta visos Latvijas reģionos un kūdras ieguves uzņēmumi nodrošina ar darba vietām cilvēkus reģionos. Lielākā kūdras ieguves uzņēmumu koncentrācija ir vērojama Rīgas reģionā un Vidzemes Ziemeļu daļā. Tā kā Latgalē ir liela purvu

VIDES PĀRSKATS

Stratēģiskais ietekmes uz vidi novērtējums plānošanas dokumentam "Kūdras ilgtspējīgas izmantošanas pamatnostādnes 2020. - 2030. gadam"

koncentrācija, pastāv potenciāls paplašināt kūdras ieguves apjomus tieši Latgales reģiona purvos.

VIDES PĀRSKATS

Stratēģiskais ietekmes uz vidi novērtējums plānošanas dokumentam "Kūdras ilgtspējīgas izmantošanas pamatnostādnes 2020. - 2030. gadam"

2. VIDES PĀRSKATA IZSTRĀDE

Plānošanas dokumentu „Kūdras ilgtspējīgas izmantošanas pamatnostādnes 2020. - 2030. gadam”, izstrādāja Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija.

Stratēģiskais ietekmes uz vidi novērtējums Plānošanas dokumentam veikts saskaņā ar LR normatīvajos aktos (likumā „Par ietekmes uz vidi novērtējumu” un 2004.gada 23.marta MK noteikumos Nr.157 „Kārtība, kādā veicams ietekmes uz vidi stratēģiskais novērtējums”) ietvertajām prasībām. Vides pārskatu plānošanas dokumentam "Kūdras ilgtspējīgas izmantošanas pamatnostādnes 2020. - 2030. gadam" izstrādājusi eksperte I.Gavena, ar LR Vides ministriju 2017.gada 14.decembrī noslēgtā iepirkuma līguma Nr.ULI/5/2017. ietvaros. Stratēģiskā ietekmes uz vidi novērtējuma galvenie uzdevumi ir:

- izvērtēt Plānošanas dokumentā paredzēto pasākumu atbilstību Latvijas Republikā spēkā esošiem vides politikas plāniem un programmām;
- izvērtēt Plānošanas dokumentā paredzēto darbību īstenošanas iespējamo ietekmi uz vidi;
- rekomendēt iespējamās ietekmes uz vidi novēršanas vai samazināšanas pasākumus;
- izvērtēt paredzēto darbību īstenošanas iespējamo ietekmi uz Eiropas nozīmes aizsargājamo dabas teritoriju tīklā Natura 2000 ietvertajām teritorijām, ja nepieciešams, izstrādājot rekomendācijas kompensācijas pasākumiem;
- nodrošināt sabiedrības informēšanu un iesaistīšanu lēmuma pieņemšanā.

Vides pārskata sagatavošanai nepieciešamā informācija iegūta no publiskiem informācijas avotiem (valsts iestāžu un sabiedrisko organizāciju interneta mājas lapas, publicētās literatūras un iepriekš veikto izpēti darbu materiāliem), kā arī sadarbojoties ar valsts institūcijām – Vides pārraudzības valsts biroju, Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministriju (turpmāk – VARAM) un citām institūcijām.

2.1. Iesaistītās institūcijas

Saskaņā ar 2004.gada 23.marta MK noteikumos Nr.157 „Kārtība, kādā veicams ietekmes uz vidi stratēģiskais novērtējums” 9.punktā noteikto, Vides pārskata izstrādātājs konsultējas ar Vides pārraudzības valsts biroju par institūcijām un organizācijām, kurām nosūtīt plānošanas dokumenta un vides pārskata projektu, lai saņemtu priekšlikumus un komentārus, par iespējamo pārrobežu ietekmi un par paredzētajiem kompensēšanas pasākumiem, ja tādi nosakāmi saskaņā ar likumu „Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām”.

Pamatojoties uz stratēģiskā ietekmes uz vidi novērtējuma gaitā iegūto informāciju un izdarītajiem secinājumiem, Izstrādātājs konstatēja, ka Plānošanas dokumenta īstenošana neradīs pārrobežu ietekmi, tādēļ nav nepieciešams veikt konsultācijas ar Vides pārraudzības valsts biroju šajā jautājumā.

Plānošanas dokumentā nav paredzētas darbības, kuru īstenošana varētu radīt tiešu negatīvu ietekmi uz Eiropas nozīmes aizsargājamo dabas teritoriju tīklā Natura 2000 ietvertajām teritorijām, šajās teritorijās nav plānots veikt kūdras ieguves darbus, tādēļ nav nepieciešams lemt par kompensēšanas pasākumu izstrādes nepieciešamību.

VIDES PĀRSKATS

Stratēģiskais ietekmes uz vidi novērtējums plānošanas dokumentam "Kūdras ilgtspējīgas izmantošanas pamatnostādnes 2020. - 2030. gadam"

Vides pārraudzības valsts biroja vēstulē Nr.7-01/639 (1.pielikums) ietverts norādījums plānošanas dokumenta un Vides pārskata projektu nosūtīt šādām institūcijām un organizācijām komentāru un priekšlikumu saņemšanai:

LR Zemkopības ministrija;

LR Satiksmes ministrija;

LR Ekonomikas ministrija;

Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienests;

Latvijas Pašvaldību savienība;

Kurzemes plānošanas reģions;

Rīgas plānošanas reģions;

Vidzemes plānošanas reģions;

Latgales plānošanas reģions;

Rīgas plānošanas reģions;

Vidzemes plānošanas reģions;

Latgales plānošanas reģions;

Valsts vides dienests;

Dabas aizsardzības pārvalde;

AS "Latvijas Valsts meži";

Valsts meža dienests;

Vides konsultatīvā padome.

2.2.Sabiedrības līdzdalība

Plānošanas dokumenta "Kūdras ilgtspējīgas izmantošanas pamatnostādnes 2020. – 2030. gadam" stratēģiskā ietekmes uz vidi novērtējuma vides pārskata sabiedriskā apspriešana tika organizēta normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā.

Paziņojums par sabiedrisko apspriešanu tika publicēts laikraksta Latvijas Vēstnesis 10.01.2018., Nr. 7 (6093), oficiālās publikācijas Nr.: 2018/7.DA1 (2.pielikums). Paziņojums tika iesniegts Vides pārraudzības valsts birojam (turpmāk – VPVB), kā arī kopā ar plānošanas dokumentu un Vides pārskatu bija publicēts VARAM interneta vietnē, sadaļā "Sabiedrības līdzdalība".

Plānošanas dokumenta un Vides pārskata projekts tika nosūtīts VPVB vēstulē Nr.7-01/639 norādītajām institūcijām un organizācijām.

Sabiedriskās apspriešanas sanāksme notika 2018. gada 25. janvārī, Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijā, Rīgā, Peldu ielā 25. Tajā piedalījās 20 dalībnieki, pārstāvēt VARAM, Latvijas Kūdras asociāciju, Valsts Vides dienestu, VPVB, biedrību Baltijas krasti, Vides konsultatīvo padomi, Dabas aizsardzības pārvaldi, Kurzemes plānošanas reģionu, AS "Latvijas valsts meži", Vides aizsardzības klubu (3.pielikums Sanāksmes protokols)

VIDES PĀRSKATS

Stratēģiskais ietekmes uz vidi novērtējums plānošanas dokumentam "Kūdras ilgtspējīgas izmantošanas pamatnostādnes 2020. - 2030. gadam"

2.3.Saņemtie priekšlikumi un to analīze

Rakstiski viedokli par plānošanas dokumenta "Kūdras ilgtspējīgas izmantošanas pamatnostādnes 2020. – 2030. gadam" stratēģiskā ietekmes uz vidi novērtējuma Vides pārskatu paudusi Dabas aizsardzības pārvalde (turpmāk – DAP) 28.02.2018. vēstulē Nr. 1.5/974/2018-N (4.pielikums), kā arī Kurzemes plānošanas reģions 08.02.2018. vēstulē Nr.2-5.5/24/18 (5.pielikums).

Kurzemes plānošanas reģiona vēstulē secināts, ka nākotnē nepieciešamas konkrētas vadlīnijas purvu apsaimniekošanai un kūdras izmantošanai reģionālā līmenī, tāpēc aicināts, pilnveidojot Pamatnostādņu un Vides pārskata redakciju, akcentēt plānošanas reģionu kompetenci.

Kopumā reģions atbalsta Pamatnostādnes kā nacionāla līmeņa plānošanas dokumentu, kura īstenošana ļaus iegūt aktuālus datus par purviem un kūdras resursiem, kas būs pamats teritorijas attīstības plānošanai reģionālā un vietējā līmenī.

Reģionam nav citu iebildumu pret izstrādāto Pamatnostādņu un Vides pārskata projektu.

DAP vēstulē ietvertie iebildumi un rekomendācijas analizēti 6.pielikumā.

Analizējot DAP vēstulē pausto, jānorāda, ka pilnībā nav izprasta stratēģiskā ietekmes uz vidi novērtējuma procedūra un tā tiek pielīdzināta ietekmes uz vidi novērtējuma procedūrai, iespējams pieņemot, ka pēc šī stratēģiskā ietekmes uz vidi novērtējuma veikšanas plānošanas dokumentam, iespējamai kūdras ieguves teritoriju applašināšanai vai jaunu purvu apguvei netiks vairs piemērots ietekmes uz vidi novērtējums katrai konkrētajai paredzētajai darbībai. Par minēto liecina, piemēram, paustais viedoklis, attiecībā par Vides pārskatā ietverto secinājumu, ka, šobrīd nav nepieciešams izstrādāt kompensējošus pasākumus, vēstulē norādot, ka: *"Pārvalde uzsver, ka, lai gan šīm darbībām nav tieša ietekme uz Natura 2000 teritorijām, tomēr, tā kā daudzas kūdras izstrādes teritorijas robežojas ar Natura 2000 teritorijām, tad izstrādes teritoriju paplašināšanai var būt negatīva ietekme uz blakus esošajām īpaši aizsargājamām dabas teritorijām (turpmāk – aizsargājamā teritorija). Atbilstoši līdzšinējai praksei gandrīz vienmēr ietekmes uz vidi novērtējuma ietvaros tiek secināts, ka nepieciešams veikt monitoringu, lai savlaicīgi pārtrauktu kūdras ieguvi, ja tomēr negatīva ietekme apstiprinātos. Arī izstrādātos kūdras laukos, kas robežojas ar aizsargājamo teritoriju, savlaicīgi neveiktai renaturalizācijai var būt netieša ietekme uz blakus esošo aizsargājamo teritoriju un attiecīgi Natura 2000 tīklu. Plānojot jaunas kūdras ieguves platības un izvērtējot tos purvus, kuros iespējama kūdras ieguve nākotnē, jāvērtē Natura 2000 tīkla konektivitāte, lai saglabātos neskarti purvi arī ārpus Natura 2000 tīkla, caur kuriem iespējama augstiem purviem raksturīgo sugu pārvietošanās, kā arī netiktu ietekmēti jau esošie purvi Natura 2000 teritorijās. Jāņem vērā arī purva kā ekosistēmas pienesums un tādēļ jāizvērtē purva izstrādes radītā ietekme uz apkārtnes hidroloģiju, dzeramā ūdens resursiem u.c."*

Savukārt, komentējot Plānošanas dokumentā paredzētos zinātniskās izpētes darbus, tiek pausts viedoklis, ka *"Pārvalde vērs uzmanību, ka minētos jautājumus var izvērtēt, bet tas neizslēdz to, ka, plānojot jaunas kūdras ieguves platības, tāpat būtu jāizvērtē plānotās darbības radītā ietekme uz vidi, jo kūdras ieguve rada hidroloģiskā*

VIDES PĀRSKATS

Stratēģiskais ietekmes uz vidi novērtējums plānošanas dokumentam "Kūdras ilgtspējīgas izmantošanas pamatnostādnes 2020. - 2030. gadam"

režīma izmaiņas, un arī jāvērtē, kā tas ietekmēs apkārtējos īpašumus, ūdens pieejamību, vai tas nepalielinās plūdu riskus u.c."

Sabiedriskās apspriešanas sanāksmē paustie viedokļi galvenokārt saistās ar:

- Bažām par nepārdomātu kūdras ieguves vietu paplašināšanu;
- kūdras izmantošanas enerģētikā iespēju plašākas izvērtēšanas nepieciešamību;
- pausts viedoklis, ka Vides pārskatā vajadzētu paplašināt aprakstu par kūdras ieguves ietekmi uz vidi un kūdras izmantošanas vismaz enerģētikā ietekmēm uz vidi.

Gan Plānošanas dokuments, gan Vides pārskats ir pilnveidoti, ņemot vērā izteiktos aizrādījumus un bažas.

Saņemtie atzinumi par Plānošanas dokumentu, to analīze un informācija par veikto Plānošanas dokumenta pilnveidošanu apkopoti Plānošanas dokumenta *izziņā par atzinumos sniegtajiem iebildumiem*. To atkārtota analīze Vides pārskatā netiek ietverta.

3. VIDES STĀVOKĻA APRAKSTS

Purvi, plašākā izpratnē mitrāji, visā pasaulē atzīti par nozīmīgām ekosistēmām ne tikai dabas daudzveidības saglabāšanā, bet veic arī daudzas citas nozīmīgas funkcijas dabā:

- Dabiski „dzīvi” purvi piedalās klimata un ūdens aprites regulēšanā, tādējādi tiem ir nozīmīga loma gan dabā, gan cilvēku veidotajā pasaulē, nodrošinot veselīgu dzīves vidi.
- Purvi, uzkrājot atmirušo augu biomasu kūdras veidā, glabā milzīgu oglekļa apjomu, kas tādējādi nenonāk atmosfērā. Tiek lēsts, ka mitrājos „noglabāta” apmēram viena trešdaļa no Zemes atmosfēras oglekļa apjoma. Tāpēc mūsdienās arvien vairāk uzmanības tiek pievērsts purvu nosusināšanas un kūdras ieguves radītajām ietekmēm. Nosusinātie purvi, izdalot oglekļa dioksīdu jeb ogļskābo gāzi – siltumnīcas efektu izraisošu gāzi, būtiski veicina globālās klimata pārmaiņas. Nosusinot kūdras augšnes, sākas strauja purvā uzkrātā organiskā materiāla – kūdras sadalīšanās, kas dabiski pārmitros apstākļos ir apgrūtināta un ļoti lēna, jo dabiskā purvā raksturīgi bezskābekļa apstākļi. Tādējādi, sadaloties kūdrai, atmosfērā nonāk liels oglekļa dioksīda apjoms. Nosusināti purvi ir arī paaugstināta ugunsgrēku riska teritorijas – daudzviet pasaulē nosusināto kūdras platību degšana ir milzīga atmosfērā atbrīvota oglekļa dioksīda daudzuma avots.
- Purvi dabā veic ūdens uzkrāšanas un ūdens aprites regulēšanas un ķīmisku elementu akumulācijas funkciju. Purvus mēdz salīdzināt ar sūkli, kas uzkrāj lielu daudzumu ūdens. Nosusinot purvus, ūdens, kas dabiski tiktu akumulēts kūdrā, kam ir ļoti augsta ūdens uzkrāšanas spēja, pa grāvjiem strauji aizplūst no purva. Tā tiek veicināta gan nosusināto kūdras slāņu straujāka sadalīšanās, gan palielinās ūdens daudzums apkārtējās ūdenstecēs, kas savukārt palielina plūdu risku lejtecē.
- Purvu kūdrā uzkrājas ķīmiski elementi, kas tur dažādos laikos kopš purva attīstības sākuma nonākuši gan no atmosfēras ar gaisa nosēdumiem un nokrišņiem, gan virszemes noteces. Tādēļ purvi ir arī sava veida dabas „arhīvi” – analizējot dažāda vecuma kūdras slāņus, iespējams rekonstruēt un salīdzināt dažādu laiku ķīmisko

VIDES PĀRSKATS

Stratēģiskais ietekmes uz vidi novērtējums plānošanas dokumentam "Kūdras ilgtspējīgas izmantošanas pamatnostādnes 2020. - 2030. gadam"

elementu, tai skaitā arī atmosfēras piesārņojuma līmeni. Pētot kūdras slāņu var rekonstruēt arī dažādu dabas katastrofu norises laikus un ietekmi, piemēram, vulkānu izvirdumus.

- Purvu bezskābekļa apstākļos dabiski tiek iekonservēti arī pagātnes „liecinieki”, kas bieži vien ļauj rekonstruēt daudz senāku vēsturi, nekā būtu iespējams, izmantojot, piemēram, rakstītos avotus vai cilvēku darbības atstātās pēdas. Kūdras slāņos bieži gandrīz neskarti lieliski saglabājas putekšņi un dažādu dzīvo organismu atliekas, kas palīdz rekonstruēt agrākos laika periodos reģionam raksturīgo faunu un floru. Kūdras purvos atrastas arī lielāka izmēra pagātnes liecības – dažkārt atrasti bezskābekļa apstākļos lieliski saglabājušies mumificēti tā sauktie „purvu cilvēki”, zīdītāji un dažādas materiālas vēstures liecības.

3.1. Latvijas klimatiskie, ģeoloģiskie un fiziski ģeogrāfiskie apstākļi

Latvija ir tipiska līdzenumu valsts. Atrodas lielā Austrumeiropas līdzenuma rietumos, pie Baltijas jūras. Augstākais punkts ir Gaiziņkalns (311,94 m vjl).

Pēc Zemes virsas reljefa formu lieluma Latvijā izdala reljefa lielformas, vidējformas un mikroformas. Latvijas reljefa lielformas ir zemienes un augstienes. Galvenās augstienes ir Vidzemes augstiene, Alūksnes augstiene, Latgales augstiene, Augšzemes augstiene, Rietumkursas augstiene, Austrumkursas augstiene, Ziemeļkursas augstiene, Idumejas augstiene, Sakalas augstiene. Zemienes ir Piejūras zemene, Kursas zemene, Viduslatvijas zemene, Tālavas zemene, Veļikajas zemene un Austrumlatvijas zemene. Zemienes aizņem 60%, bet augstienes — 40% no valsts teritorijas. Latvijā ir 9 lielas augstienes un 6 lielas zemienes. Tās atšķiras ar augstumu virs jūras līmeņa un reljefa saposmojumu. Zemieņu un augstieņu robežu veido 90 m horizontāle. Latvijas rietumu daļā reljefa absolūtais augstums ir zemāks nekā austrumu daļā, tāpēc augstieņu un zemieņu robeža Kurzemē atbilst 50 m augstumam vjl., bet Vidzemē un Latgalē — līdz 140 m vjl. Augstienēs reljefs stipri ietekmē zemes izmantošanu. Lēzenās reljefa daļas relatīvi labo mitruma apstākļu dēļ tiek izmantotas lauksaimniecībā.

Latvijas reljefam raksturīgs zems hipsometriskais stāvoklis (0—312 m). Platības, kas augstākas par 200 m, aizņem tikai 2,5% no valsts teritorijas. Otra reljefa īpatnība ir lēzenu, zemu apvidu un paugurainu augstieņu mija. Tas savukārt ietekmē tādus fiziski ģeogrāfiskos apstākļus kā temperatūru, nokrišņu daudzumu, augsnes segas raksturu, pārpurvošanās procesus u.c., zināmā mērā arī dabas resursu apgūšanas procesu. Līdz 100 m virs jūras līmeņa atrodas 57%, no 100 līdz 200 m — 40,5% un augstāk par 200 m — 2,5% Latvijas teritorijas. Vidējais virsas augstums valstī ir 87 m virs jūras līmeņa.

Latvijas reljefa veidošanos ietekmējušas pamatiežu virsas reljefa raksturīgākās īpatnības: tās pacēlumu un pazeminājumu mija, kas nosaka visa tagadējā reljefa galvenās iezīmes, un seno upju tīkls, kurš noteic mūsdienu ieleju un dažu citu negatīvo formu izvietojumu. Bez tam svarīga nozīme bijusi kvartāra perioda vairākkārtējiem apledojumiem, no kuriem pēdējais — Valdaja apledojums, it sevišķi tā izzušanas stadijā, kopā ar minēto seno ieleju tīklu veidoja valsts reljefa galvenās detaļas. Liela nozīme tagadējā reljefa galīgajā izveidojumā pēcledus laikmetā bijusi senajiem Baltijas jūras baseiniem (Baltijas ledus ezeram, Joldijas jūrai, Ancilus

VIDES PĀRSKATS

Stratēģiskais ietekmes uz vidi novērtējums plānošanas dokumentam "Kūdras ilgtspējīgas izmantošanas pamatnostādnes 2020. - 2030. gadam"

ezeram, Litorīnas jūrai) un sauszemes reljefa veidošanās procesiem (upju erozijai, vēja darbībai, karsta procesiem u.c.).

Latvijas klimatu lielā mērā nosaka tās teritorijas atrašanās mērenajā klimata joslā Baltijas jūras un Rīgas jūras līča piekrastē. Visai valsts teritorijai kopīgās klimata iezīmes nosaka galvenie klimata veidotāji faktori: saules starojums jeb radiācija un atmosfēras cirkulācija Atlantijas okeāna ziemeļu daļā. Latvijas klimatu ietekmē tās ģeogrāfiskais stāvoklis un teritorijas līdzenais reljefs, kas ļauj ieplūst dažādu virzienu atšķirīgām gaisa masām. Latvijā valdošie ir rietumu virzienu vēji. Gaisa masu kustība nosaka atmosfēras cirkulāciju virs Latvijas teritorijas un laikapstākļu atšķirības gada laikā. Valdošās ir mēreno platuma gaisa masas (pārsvarā — jūras, retāk — kontinentālās). Bieži vien laikapstākļus ietekmē arī arktiskās gaisa masas.

Cikloni no Atlantijas okeāna atnes jūras gaisa masas. Siltajā periodā to ietekmē veidojas mākoņains un lietains laiks. Aukstajā periodā cikloni rada atkušņus, padara maigāku pat visu ziemu. Līdz ar to Latvijā ir labi izteiktas jūras klimata pazīmes — neliela janvāra un jūlija vidējo temperatūru amplitūda, paaugstināts nokrišņu daudzums, nenoturīgi laikapstākļi. Ciklonu ietekmē ir liels mākoņainums — vidēji 160—180 apmākušos dienu gadā.

Ar anticikloniem Latvijā ieplūst kontinentālais gaiss, kas savas īpašības iegūst virs Eiropas austrumu rajoniem. Siltajā periodā kontinentālās gaisa masas laikapstākļus padara karstākus un sausākus, bet aukstajā periodā — aukstākus un saulainākus. Krasa temperatūras pazemināšanās (līdz -25°C , -30°C) ziemā visbiežāk ir saistīta ar anticiklonu ieplūšanu no Arktikas.

Latvijai, tāpat kā pārējām Baltijas valstīm, raksturīga bieža gaisa masu maiņa. Piemēram pāri Rīgai gada laikā iet vidēji 170 atmosfēras frontes, kas, tāpat kā cikloni, šķērso valsts teritoriju februārī, jūlijā un oktobrī. Frontes bieži pavada stipri vēji, tāpēc rudenī vērojams vētru maksimums, februārī — puteņu maksimums, bet jūlijā — vislielākais nokrišņu daudzums un visvairāk dienu ar pērkona negaisu.

Ģeogrāfiskais platums ir galvenais klimatu veidojošais faktors — no tā atkarīgs saules radiācijas daudzums, ko saņem Zemes virsa. Arī dienas garums dažādos gadalaikos atkarīgs no vietas ģeogrāfiskā platuma. Ziemā saule paceļas 9° — 10° virs horizonta (20.—25. decembris) un dienas garums ir 6—7 stundas. Vasarā Saule paceļas līdz 55° — 57° virs horizonta (20.—25. jūnijs), bet dienas garums ir 17—18 stundas. Šāda atšķirība saules augstumā virs horizonta un dienas garums ir cēlonis saules radiācijas pieplūduma nevienmērīgam sadalījumam pa gadalaikiem. Zemes virsu sasniedz ne tikai tiešie saules stari — tiešā radiācija, bet arī daļa atmosfērā izkliedētās radiācijas, jo Latvijā bieži vien ir apmācies laiks. Katrs Latvijas valsts virsas kvadrātkilometrs saņem tikai apmēram 80 kcal gadā — trešo daļu no Saules radiācijas pieplūduma. Tikai 20% no šī siltuma tiek patērēti gaisa sasildīšanai, 80% — nokrišņu iztvaicēšanai, kas pietiek, lai iztvaikotu tikai 50% nokrišņu.

Teritorijas mitrinājuma pakāpi raksturo hidrotermiskais koeficients, kas ir attiecība starp nokrišņu daudzumu laika periodā, kad diennakts vidējā temperatūra nepārsniedz $+10^{\circ}\text{C}$, un temperatūras summa grādos šajā pašā periodā. Šis koeficients izsaka nokrišņu iztvaikotspēju. Latvijā gada nokrišņu daudzums, sevišķi to daudzums veģetācijas periodā, pārsniedz iztvaikotspēju.

VIDES PĀRSKATS

Stratēģiskais ietekmes uz vidi novērtējums plānošanas dokumentam "Kūdras ilgtspējīgas izmantošanas pamatnostādnes 2020. - 2030. gadam"

Tāpēc Latvijā ir paaugstināts mitrums un notiek atsevišķu teritoriju pārpurvošanās process. Klimatiskie apstākļi Latvijā ir labvēlīgi purvu augšanai, ko pierāda zinātniskie pētījumi.

Ģeoloģiskie apstākļi

Latvijas teritorija atrodas Austrumeiropas platformas ziemeļrietumu malā Baltijas sineklīzē. Šai ģeoloģiskajai struktūrai raksturīgs liels nogulumiežu segas biezums un subparalēls nogulumu slāņojums. Sineklīzei raksturīgi trīs galvenie iežu kompleksi:

1. Augšējais – Kvartāra nogulumi;
2. Vidējais - Zemkvartāra nogulumiežu, jeb pamatiežu sega;
3. Apakšējais – Kristāliskais pamatklintājs.

Minētie kompleksi ir krasi atšķirīgi gan pēc iežu sastāva, to vecuma, fizikālajām īpašībām un saguluma apstākļiem..

Teritoriju veido Paleozoja ieži - Kembrija, Silūra, Devona nogulumi, tikai Kurzemes dienvidu daļā izplatīti arī Perma, Triasa un Juras sistēmu nogulumi.

Visā teritorijā virsējo slāni veido Kvartāra nogulumi.

Kvartārs aptver visjaunāko Zemes attīstības periodu. Tā nogulumi veido nogulumiežu segas virsējo kārtu, pārklājot pamatiežu denudēto virsmu.

Kvartāra nogulumu biezums ir ļoti mainīgs. No dažiem metriem līdz vairākiem desmitiem metru. Atsevišķos gadījumos, it sevišķi iegrauzumos pirmskvartāra nogulumos, tas var pārsniegt arī 100m.

Kvartāra nogulumus iedala pleistocēna, jeb ledus laikmeta nogulumos un holocēnā, jeb pēcdeduslaikmeta nogulumos. Pleistocēns sākas pirms aptuveni 1,7milj.gadu, holocēns - pirms aptuveni 10 tūkstošiem gadu, kad beidzās ledus laikmets.

Vislielākā loma tagadējo ainavu izveidē bijusi pēdējam jeb Latvijas apledojumam (Vislas pēc Rietumeiropas klasifikācijas). Latvijas apledojuma uzvirzīšanās sākas aptuveni pirms 75 tūkstošiem gadu, bet atkāpšanās aptuveni pirms 16 tūkstošiem gadu.

Pēdējais apledojums ir noteicis kvartāra nogulumu segas sadalījumu Latvijā. Ledājam uzvirzoties tas ierāva sevī iežus un minerālus no teritorijas, kam virzījās pāri. Ledāja plūsmas aprimstot vai ledum izkūstot, tā nestais iežu materiāls nogula uz zemes virsas. Tā radās morēnas jeb ledāja nogulumi, kas patreiz klāj ļoti plašu Latvijas teritoriju.

Visi Latvijas purvi ir veidojušies Kvartāra periodā un to veidošanās turpinās mūsdienās. Pārpurvošanās ir viens no aktīvajiem ģeoloģiskajiem procesiem Latvijas teritorijā.

3.2. Purvu izplatība Latvijā

Lai gan purvi sastopami visā Latvijā, tie izvietoti nevienmērīgi. Augstienēs, kur labi attīstīts upju tīkls, purvu ir maz. Tie veidojas beznoteku ieplakās vai sausleju ieplakās, no kurām grūti novadīt ūdeni. Šādas ieplakas ir izdevīgas zemo purvu attīstībai, jo tur ieplūst minerālvielas no apkārtējām nogāzēm. Šīs ieplakas parasti nav lielas, tāpēc purvi, kas tur atrodas, ir mazi, bet līdz pat 10 m dziļi un dziļāki. Vairums purvu Latvijā ir radušies uz minerālgrunts pārpurvošanās procesā. Lielu purvu Latvijā ir maz: no reģistrētajiem vairāk kā 5000 purviem 85,3% ir 1—100 ha lieli, 11,5% — 101—500 ha, 1,7% — 501—1000 ha, 1,4% — 1001—5000 ha, bet purvu, kas lielāki

VIDES PĀRSKATS

Stratēģiskais ietekmes uz vidi novērtējums plānošanas dokumentam "Kūdras ilgtspējīgas izmantošanas pamatnostādnes 2020. - 2030. gadam"

par 5000 ha, ir tikai 0,1%. Pēc tiem purvi sadalās šādi: 69% no purvu kopplatības aizņem augstie purvi, 28,5% — zemie purvi un 1,8% — pārejas purvi.

Trīsstūrī starp Rīgu, Jelgavu un Tukumu (Rīgas smiltāju zemienē) atrodas galvenokārt sūnu purvi, no kuriem lielākie ir: Cenas tīrelis (10 628 ha), Ķemeru—Smārdes tīrelis (5104 ha), Kaigu purvs (3290 ha), Medema purvs (2733 ha), Drabiņu purvs (1760 ha), Zaļais purvs (1586 ha), Slokas Labais-Kašķu (1570 ha), Ložmetējkalna (1508 ha), Raganu (1211 ha);

Kurzemes piejūras joslā, kur atrodas nelieli un diezgan sekli purvi — parasti no dažiem desmitiem centimetru līdz 2 m dziļi;

Austrumlatvijas zemienē, kur stipri pārpurvotajā Aiviekstes krastu un Lubāna ezera apkaimē izveidojušies lieli purvu masīvi, kas iekļauj ezeru no visām pusēm. Lielākie purvi ir Salas purvs (6225 ha), Bērzpils purvs (5100 ha), Baltie klāni (4064 ha), Lagaža-Šņitkas (3880 ha), Malmutas-Zamaru (2397 ha), Īdeņu (2145 ha), Lubānas purvs (1966 ha), Suļagola (1900 ha). Nedaudz tālāk no Lubāna ezera atrodas Teiču purvs (18 670 ha; lielākais purvs Latvijā) un Strūžānu purvs (4654 ha);

Ziemeļlatvijas zemienē, kur Rūjas, Sedas un Briedes upēm ir mazs kritums un vāja ūdens notece, šo upju baseinos izveidojušies lieli purvu masīvi, piemēram, Sedas tīrelis (7504 ha), Rūjas purvs (2607 ha), Lielais purvs (2543 ha), Madiešānu purvs (1776 ha), Purmuižas purvs (1204 ha) un citi.

Ir ļoti atšķirīgi dati par kopējo purvu platību Latvijā:

- 4,7% no valsts teritorijas pēc Valsts meža dienesta datiem;
- Pēc Latvijas Valsts zemes dienesta 2012. gada datiem Latvijā purvi ir 2 431 km² platībā, un tie aizņem 3,8% no valsts teritorijas;
- Latvijas Kūdras asociācija - purvi Latvijā 10,7% no valsts teritorijas.
- Pēc Valsts ģeoloģijas dienesta veiktās inventarizācijas Valsts ģeoloģijas fondā ir - ziņas par 9499 kūdras atradnēm;
- Latvijas Kūdras fondā ietverta informācija, ka uz 1980.gada 1.janvāri Latvijas kūdras fondā ietvertas 5799 kūdras atradnes 640165ha platībā, kas sastāda 9,9% no Latvijas teritorijas.

3.3. Kūdras veidošanās process, ātrums, kūdras resursu atjaunošanās

Purvi veidojas kūdras uzkrāšanās rezultātā, apstākļos, kad nokrišņu daudzums būtiski pārsniedz iztvaikošanas intensitāti.

Purvu veidošanās ir ļoti nozīmīga vielu bioģeoķīmiskās aprites cikla sastāvdaļa un ir iesaistīta oglekļa, slāpekļa un citos vielu aprites ciklos. Mūsdienu purvu attīstības sākums izsekojams apmēram 9000 gadu senā pagātnē, tomēr visintensīvākā purvu veidošanās un biežāko kūdras slāņu uzkrāšanās norisinājusies holocēna klimatiskā optimuma laikā (atlantiskais laiks) pirms apmēram 8000 - 4800 gadiem, kad klimats bija piemērots veģetācijas attīstībai un turpmākai augu atlieku saglabāšanai pēc atmiršanas.

Purvu tipus nosaka to ģeogrāfiskais novietojums, minerālais pamatslānis, purva ģenēze, veģetācijas raksturs, barošanās apstākļi, hidroloģiskais režīms, purva attīstības stadija un vairākas citas pazīmes. Atšķirīgo pazīmju un tipizācijas mērķu dēļ, daudzviet pasaulē pieturas pie atšķirīgām klasifikācijas sistēmām.

VIDES PĀRSKATS

Stratēģiskais ietekmes uz vidi novērtējums plānošanas dokumentam "Kūdras ilgtspējīgas izmantošanas pamatnostādnes 2020. - 2030. gadam"

Visbiežāk par būtiskāko purva pazīmi tomēr atzīst specifisko purva veģetāciju, kas atkarīga no purva barošanās apstākļiem, un arī Latvijā purva tipu klasifikāciju galvenokārt nosaka pēc to barošanās veida un veģetācijas rakstura. Parasti pēc šiem parametriem izšķir 3 purva tipus – zemā tipa, pārejas tipa un augstā tipa purvus. Tomēr purvu klasifikācijai nav iespējams izmantot universālus indikatorus, jo purvi pastāvīgi attīstās un mainās, līdz ar to purva tips norāda tikai uz pašreizējo attīstības fāzi.

Savukārt ekoloģijā purvu klasifikācija ir nedaudz atšķirīga un atkarībā no barošanās veida, izdala divus purvu tipus – ombrotrofos purvus un mineratrofos purvus, ekoloģiskās klasifikācijas pazīmes vislabāk atspoguļo purva attīstības dinamiku.

Ombrotrofo purvu veģetācija barības vielas un ūdeni uzņem tikai no nokrišņiem, un no tā izriet, ka ombrotrofie purvi pēc minerālbarošanās tipa atbilst augstajiem purviem. Šādi purvi visbiežāk ir hidroloģiski un hidroģeoloģiski izolēti no apkārtējās vides – starp tiem nenotiek mijiedarbība. Ombrotrofos purvus klasificē pēc skābuma pakāpes, parasti vides pH reakcija <4 . Kā klasificēšanas kritēriju var izmantot arī kalcija saturu purva rāvā un ombrotrofajos purvos tas sastāda mazāk par 2 mg/l. Nokrišņu ūdeņi satur ļoti maz barības vielu, tādēļ ombrotrofie purvi ir veģetācijas ziņā vienveidīgi un nabadzīgi, tiem raksturīga epifētiskā veģetācija.

Minerotrofie purvi barības vielas un ūdeni uzņem galvenokārt no pazemes un virszemes ūdeņiem (zemie un pārejas tipa purvi). Minerotrofie purvi parasti tiek izdalīti trīs barības vielu līmeņa grupās, robežas starp šīm grupām ir visai difūzas: oligotrofie purvi (pH 4,5); mezotrofie purvi (pH 5,5); eitrofie purvi (pH 5,5 - 7,4).

Pēc veģetācijas īpatnībām Latvijas purvi pieskaitāmi pie ziemeļu tipa purviem, kas plaši izplatīti boreālajā zonā.

Purvu izvietojums atkarīgs no reljefa īpatnībām. Augstie purvi veidojušies galvenokārt lēzenu zemieņu ūdensšķirtņu rajonos. Zemākajās līdzenumu vietās, kā arī starppauguru ieplakās veidojas zemie un pārejas tipa purvi.

Veidojoties zemā tipa purviem, raksturīgi eitrofi augu barošanās apstākļi. Purva veģetācija uzņem barības vielas galvenokārt no mineralizētiem gruntsūdeņiem vai virszemes ūdenstecēm.

Raksturīga zemo purvu iezīme ir ūdens necaurlaidīga pamatne, ko Latvijas apstākļos var veidot, piemēram, glacigēnie morēnas nogulumi. Zemā tipa purvi veidojas aizaugot stāvošām ūdenstilpnēm, kā arī ieplakās pārpurvojoties minerālgruntij. Zemo purvu veģetācijā dominē pārsvarā sūnas un dažādi lakstaugi – grīšļi, niedres, kosas utt.

Zāļu purvos kūdras slāņa biezums ir relatīvi neliels salīdzinājumā ar citu tipu purviem, kā arī vērojama paaugstināta dabiskā mitrums ($>80\%$) un augsta mineralizācijas pakāpe (6 - 16%). Kūdras sadalīšanās pakāpe ir augsta (20 - 50% un vairāk), līdz ar to kūdras reakcija parasti ir gandrīz neitrāla un pH ir aptuveni 6 – 7.

Kā liecina aprēķini, kuri izdarīti pēc dažādu autoru veiktajām sporu–putekšņu un absolūtā datējuma analīzēm, vidējais kūdras pieauguma ātrums dažādos laikos bijis šāds:

preboreālajā – 0,53 mm/gadā,

boreālajā – 0,51–0,63 mm/gadā,

VIDES PĀRSKATS

Stratēģiskais ietekmes uz vidi novērtējums plānošanas dokumentam "Kūdras ilgtspējīgas izmantošanas pamatnostādnes 2020. - 2030. gadam"

atlantiskajā – 0,49–0,51 mm/gadā,
subboreālajā – 0,73–0,85 mm/gadā,
subatlantiskajā – 0,78–1,09 mm/gadā.

Tādējādi kūdras uzkrāšanās ātruma straujais pieaugums hronoloģiski sakrīt ar Latvijas purvu masveida pāreju augsto purvu attīstības stadijā (Markots u. c., 1989).

Vidējais kūdras uzkrāšanās ātrums Latvijā mūsdienās tiek vērtēts apmēram 1,0–2,0 mm gadā, un tādējādi ik gadu papildus esošajiem 11,3 mljrd. m³ (1,7 mljrd. t) kūdras nogulumu Latvijas purvos uzkrājas apmēram 1,5 mlj. m³ kūdras (Lācis, 1996). Latvijas Universitātes ĢZZF zinātnieku pētījumi liecina, ka kūdras slāņa vidējais pieaugums gadā ir lielāks, sasniedzot 3-4 mm gadā. Līdz ar to kūdra būtu uzskatāma par resursu, kas lēni atjaunojas.

3.4. Hidroloģiskie apstākļi purvos un to ietekme uz apkārtējo teritoriju

Purvi ir ievērojami mitruma uzkrājēji. Purva nogulumos ir 89-94% ūdens un tikai 6-11 % sausas. Ūdens lielākā daļa ir cieši saistīta ar sauso vielu, smaguma (gravitācijas) spēka iespaidā aizplūst tikai kūdrā esošais brīvais ūdens.

Kūdras filtrācijas īpašības ir ļoti vājas un vertikālās filtrācijas koeficients, atkarībā no kūdras sadalīšanās pakāpes un sablīvēšanās svārstās no 10⁻⁵ līdz 10⁻⁸ m/s. Pie kam vertikālās filtrācijas un horizontālās filtrācijas ātrumi var būt atšķirīgi.

Purvu kūdras slānis vertikālā griezumā pēc kūdras filtrācijas īpašībām ir ļoti nevienmērīgs. Filtrācijas īpašības pasliktinās virzienā no augšas uz leju un dziļāk iegulošie, labi sadalījušās un saspīestās "tumšās" kūdras slānis ir uzskatāms par sprostsāni.

Horizontālā ūdens plūsma notiek pa virsējo, tā saucamo aktīvo slāni (0,4-0,9 m biezumā). Pārējā purva masīvā ūdens notece praktiski nenotiek.

Purva ūdens horizonta un gruntsūdens horizonta saistība ir atšķirīga dažādiem purva tipiem. Zemajā purvā, gruntsūdens līmeņi un notece no purva ir savstarpēji cieši saistīti. Zemais jeb zāļu purvs ir purva attīstības pirmā stadija, tas veidojas aizaugot galvenokārt ezeriem un vecupēm, kā arī pārpurvojoties zemākām ieplakām un papildinās ar gruntsūdeņiem un pazemes noteci, nereti tajos ir vērojamas avotu izplūdes. Zemie purvi ir minerotrofi purvi, kuri ūdeni un barības vielas saņem no gruntsūdeņiem. Līdz ar to purva ūdens līmenis ir saistīts ar gruntsūdens līmeni. Gruntsūdeņi lielākoties papildina purva ūdens resursus, bet sausajā gadalaikā nereti purva ūdeņi papildina gruntsūdeņus.

Purvu pamatni lielākoties veido ūdens necaurlaidīga morēnas mālsmilts un ūdens lejupejošā filtrācija praktiski nenotiek. Nokrišņu ūdeņiem uzkrājoties liekais ūdens no purva kupoliem tek uz purva perifēriju, kur atrodas pirmatnējie ezeri un iztekošo upju sākumi. Purvs darbojas kā ūdens uzkrājējs rezervuārs un nodrošina pakāpenisku iztekošo upju papildināšanos ar ūdeni, kas īpaši nozīmīgi ir sausajā gada laikā, kad nokrišņu ir maz un upes līmenis krītas.

Dabiski pieaugot purva kupolam, pasliktinās saistība ar gruntsūdeņiem, ko veicina arī dziļāko kūdras slāņu sablīvēšanās un to filtrācijas īpašību krišanās. Pakāpeniski attīstās augstais purvs, kura ūdens resursu papildināšanās avots ir atmosfēras nokrišņi

VIDES PĀRSKATS

Stratēģiskais ietekmes uz vidi novērtējums plānošanas dokumentam "Kūdras ilgtspējīgas izmantošanas pamatnostādnes 2020. - 2030. gadam"

un saistība ar gruntsūdeņiem vērojama atsevišķos gadījumos purva perifērijā, kur šādos gadījumos purva ūdeņi papildina gruntsūdeņus, veidojas pārmitras zonas un pakāpeniska purva teritorijas paplašināšanās.

Kupola augstumam pieaugot, tā virsmā veidojas plaisas, kuras aizpilda ūdens lāmu un nelielu ezeriņu veidā.

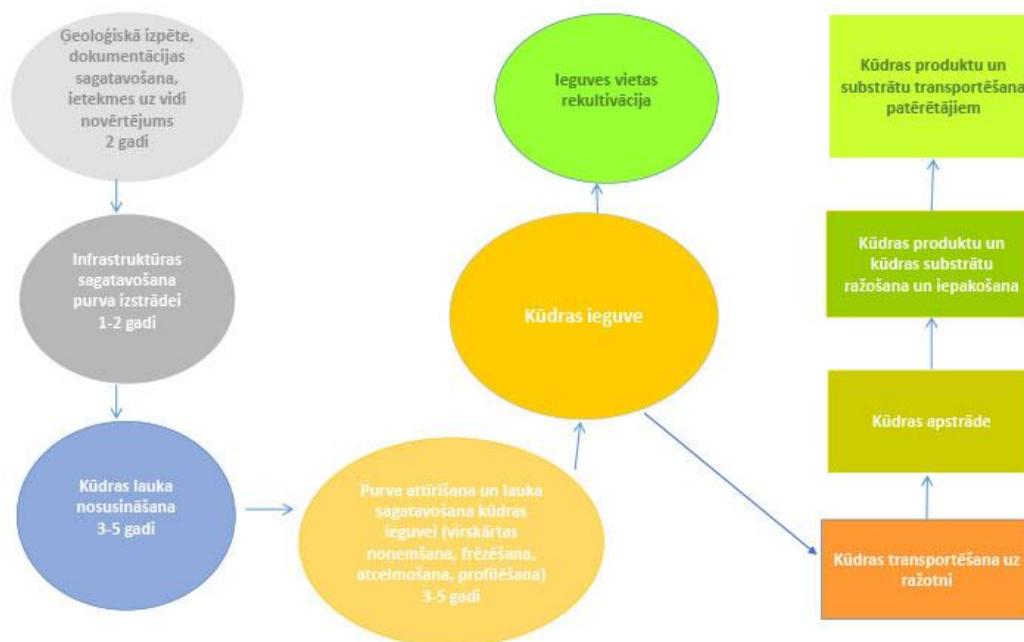
Kopumā purvs ir sarežģīta hidroloģiskā un hidroģeoloģiskā sistēma, kuru jebkuri nosusināšanas pasākumi būtiski ietekmē un pārsvarā gadījumos, it sevišķi, ja tiek nosusināts pilnībā vai daļēji augstais purvs, ietekmēta tiek arī purvam pieguļošā teritorija un ar purvu saistītie virszemes ūdensobjekti.

3.5. Kūdras ieguves process un apjomi

Kūdras ieguves vieta ir kompleksa būve, kurā ietilpst nosusināšanas un ugunsdzēsības ūdens apgādes sistēma, tehnoloģiskie ceļi, ieguves tehnoloģijai atbilstoši kūdras ieguves lauki, pievadceļi, elektrolīnijas un citi objekti.

Kūdras ieguves vietu ierīko saskaņā ar Latvijā noteiktajā kārtībā akceptētiem dokumentiem.

KŪDRAS IEGUVES UN APSTRĀDES CIKLS

1. attēls. Kūdras ieguves un apstrādes cikls (avots: Latvijas Kūdras asociācija)

Saskaņā ar normatīvajos aktos noteikto, kūdras ieguves process sākas ar purvu ģeoloģisko un hidroģeoloģisko izpēti, krājumu aprēķinu un akceptēšanu, atradnes pases saņemšanu. Jau izpētes laikā iespējams uzsākt ietekmes uz vidi novērtējuma procesu, kas ir obligāts, ja plānotā kūdras ieguves platība ir 150 hektāru vai lielāka.

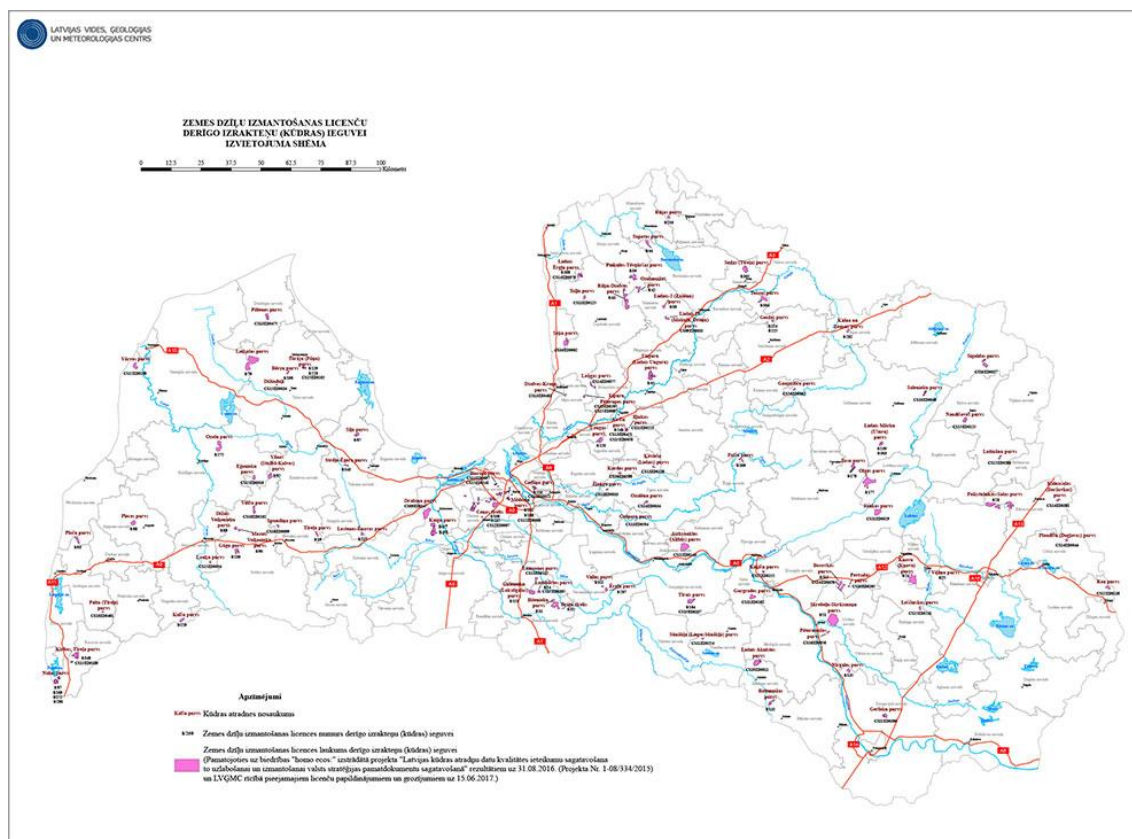
VIDES PĀRSKATS

Stratēģiskais ietekmes uz vidi novērtējums plānošanas dokumentam "Kūdras ilgtspējīgas izmantošanas pamatnostādnes 2020. - 2030. gadam"

Tikai pēc paredzētās darbības akcepta var pabeigt derīgo izrakteņu ieguves projekta izstrādi.

Saskaņā ar projektu tiek izbūvēta infrastruktūra purva izstrādei, kas ietver ceļu, nosusināšanas sistēmas, ugunsdrošības sistēmas u.c. infrastruktūras objektu būvniecību.

Kad infrastruktūra izbūvēta, tiek veikta kūdras lauku nosusināšana un sagatavošana ieguvei (virskārtas noņemšana, atcelmošana, planēšana, frēzēšana). Kūdras lauku nosusināšanas un sagatavošanas darbu veidi, apjomi un termiņi ir atkarīgi no kūdras ieguves vietas platības, kūdras iegulas tipa un mitruma, apauguma, celmainības un citiem apstākļiem. Nozīme ir arī tam, vai tiek sagatavota jauna kūdras ieguves vieta, vai arī jau esošā tiek paplašināta.

2.attēls. Kūdras ieguves vietas (avots: Latvijas Kūdras asociācija)

Saskaņā ar VSIA "Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs" sagatavoto derīgo izrakteņu krājumu bilanci par 2018.gadu, kūdras ieguve 87 kūdras ieguves vietās. Kopā iegūti 1483,4 tūkstoši tonnu kūdras. Saskaņā ar Valsts vides dienesta rīcībā esošo informāciju 128 spēkā esošo licenču laukumu platība kūdras ieguvei uz 2020.gada 1.janvāri ir 25,717 tūkst. ha.

Saskaņā ar Latvijas Kūdras asociācijas datiem, šobrīd Latvijā kūdras nozarē strādā 63 uzņēmumi un sezonas laikā nodarbina līdz pat 3000 darbinieku.

VIDES PĀRSKATS

Stratēģiskais ietekmes uz vidi novērtējums plānošanas dokumentam "Kūdras ilgtspējīgas izmantošanas pamatnostādnes 2020. - 2030. gadam"

3.6. Bioloģiskā daudzveidība purvos, īpaši aizsargājamās teritorijas, biotopi, sugas

Latvijas purvos sastopamas vairāk kā 50 aizsargājamas augu sugas (43 zemajos purvos, 15 augstajos, 27 pārejas). Visvairāk aizsargājamo sugu ir no orhideju dzimtas (15 sugas) un grīšļu dzimtas (10 sugas). Visvērtīgākie reto sugu ziņā ir bagātie zāļu purvi jeb kalcifilie zāļu purvi.

Saskaņā ar Īpaši aizsargājamo biotopu veidu sarakstu (2000), Latvijā ir jāaizsargā šādi purvu biotopi:

- Ar kaļķi bagāti (kalcifili) avoksnāji;
- Ar kaļķi nabadzīgi (oligotrofi) avoksnāji;
- Avoksnāji ap sēravotiem;
- Kalcifili purvi ar Devela grīslī Carex davalliana;
- Kalcifili purvi ar rūsgano melnceri Schoenus ferrugineus;
- Pārejas purvi ar brūngano baltmeldru Rhynchospora fusca;
- Zāļu purvi ar strupo doni Juncus subnodulosus.

No Eiropas Savienības Biotopu direktīvas (1992) aizsargājamo biotopu tipiem Latvijā sastopami šādi purvu biotopi:

- Neskarti augstie purvi;
- Degradēti pārejas purvi, kuros iespējama vai noris dabiskā atjaunošanās;
- Pārejas purvi un slīkšņas;
- Ieplakas purvos;
- Minerālvielām bagāti avoti un avotu purvi;
- Kaļķaini zāļu purvi ar dižo aslapi;
- Avoti, kas veido avotkaļķus;
- Kaļķaini zāļu purvi ar rūsgano melnceri.

Neskarti augstie purvi, kaļķaini zāļu purvi ar dižo aslapi un avoti, kas veido avotkaļķus ir prioritāri aizsargājami biotopi.

Zāļu purvi ir bagāti mitrumu mīlošām augu sugām, dominē dažādas grīšļu sugas – pūkaugļu grīslis, uzpūstais grīslis, augstais grīslis u.c. Pastāvīgi iemītnieki te ir trejlapu puplaksis un purva vārnkāja. Kaļķainos zāļu purvos sastopamas arī retākas augu sugas - bezdelīgactiņa, parastā kreimule un Latvijā retā rūsganā melncere, kā arī vairākas orhideju sugas – dzegužpirstītes, dzeguzenes, Lēzeļa lipare. Raksturīgas mitru augteņu sūnu sugas – sirpjlapes un smailzarītes.

Pārejas purvu sūnu segas klāsts papildinās ar sfagniem, kuri vairāk raksturīgi augstajiem purviem. Kūdras slānim kļūstot arvien biezākam, samazinās gruntsūdeņu un pieaug nokrišņu loma. Pārejas purvos sastopams pūkaugļu, dūkstu un uzpūstais grīslis, spilves, purva šeihcērija, alpu mazmeldrs, parastais baltmeldrs. Raksturīgas arī orhideju sugas – purva sūnene, purvāja vienlape, dzegužpirstītes, Lēzeļa lipare.

Augstie jeb sūnu purvi ir sugām visnabadzīgākie. Izdzīvot te var tikai mazprasīgas augu sugas, kuras aug barības vielām nabadzīgā vidē. Ciešu paklāju veido augstajiem purviem raksturīgas sūnas – sfagni. Dominē spilves un dažādi sīkrūmi – virši, vistenes, andromedas. Nereti purvā sastopamas priedes – ar izlocītu stumbru, maza auguma, dažkārt krūmveida, tomēr tās nereti ir sasniegušas pat vairāk kā 100 gadu

VIDES PĀRSKATS

Stratēģiskais ietekmes uz vidi novērtējums plānošanas dokumentam "Kūdras ilgtspējīgas izmantošanas pamatnostādnes 2020. - 2030. gadam"

vecumu. Augstajiem purviem ir raksturīgas lāmas – tās ir ar ūdeni pildītas plaisas kūdrā un atgādina mazus ezeriņus purvā. To dziļums parasti ir līdz 5 metriem

Purvi ir mājvieta daudzām kukaiņu, putnu un dzīvnieku sugām.

Raksturīgākās kukaiņu sugas: Parastais purvraibenis, Mazais viršu zilenītis, Purva sisenis, Purva medniekzirneklis, Raibgalvas purvuspāre, Melnā kļajumspāre.

Raksturīgākās putnu sugas: Purva tilbīte, Dzeltenais tārtiņš, Lielā čakste, Kuitala, Lietuvainis, Gaigala, Krīklis, Cekulpīle, Meža pīle, Sējas zoss, Baltpieres zoss, Dzērve, Rubenis

3.7. Kūdras izmantošanas iespējas

Kūdras izmantošanas iespējas nosaka tās īpašības, kuras iedala tehniskajās un fizikālajās, ķīmiskajās un fizikāli ķīmiskajās.

Galvenie faktori, kas nosaka kūdras ķīmisko sastāvu, tās fizikālās un tehniskās īpašības, ir veidošanās apstākļi un augu sastāvs.

Tehniskās īpašības ir botāniskais sastāvs, sadalīšanās pakāpe, pelnainība, mitrums, sadegšanas siltums, skābums, bet fizikālās īpašības ir blīvums, mehāniskā izturība, mitrumietilpība un ūdens uzsūcamība, frakciju sastāvs, struktūra un porainība, dispersitāte, birstamība, rukums u. c. Ķīmiskās īpašības raksturo ķīmiskais sastāvs, elementsastāvs u. c., bet fizikāli ķīmiskās īpašības raksturo kūdras siltumvadītspēja, elektrovadītspēja, katjonu sastāvs u. c.

Atkarībā no purva tipa (augstais, zemais vai pārejas), atšķiras arī kūdras īpašības. Kopumā kūdrai raksturīgs mitrums 75 – 95%, tā satur līdz 20% minerālvielu (pelnu) un organiskos komponentus, kuri sastāv no oglekļa, ūdeņraža, slāpekļa, skābekļa, sēra un bituma. Kūdra satur viegli hidrolizējamu vielu (hemicelulozi, humīnskābes, fulvoskābes) un nehidrolizējamus komponentus (celulozi, lignīnu). Dabiskas kūdras blīvums ir 1400 – 1600 kg/m³, raksturīga liela porainība (līdz 70 – 80%), augsta mitrumietilpība un spēja uzsūkt gāzes. Kūdras sadedzes siltums ir 11,3 – 14,6 MJ/kg (2700- 3500 kcal/kg) (salīdzinājumam sausai malkai – 3000 kcal/kg). Pēc sadalīšanās pakāpes izšķir:

- maz sadalījušos kūdru (< 20%),
- vidēji sadalījušos kūdru (20 – 35%),
- labi sadalījušos kūdru (> 35%).

Parasti kūdras augšējais slānis lielākajā skaitā atradņu ir ar vāju sadalīšanās pakāpi, kam piemīt vērtīgas īpašības, līdz ar to tas ir populārākais dārzkopības materiāls. Bet kūdras apakšējais slānis satur kūdru ar lielāku sadalīšanās pakāpi, kam ir lielāka enerģētiskā vērtība, kā arī lielāks tās izmantošanas potenciāls dažādu bioķīmisko produktu ieguvei.

Kūdra plaši tiek izmantota tautsaimniecībā, kā tradicionālajos veidos, tā arī izmantojot tās unikālās īpašības un no kūdras izstrādājot augstas pievienotās vērtības produktus.

- Enerģētikā: Kopš 12. un 13. gadsimta kūdra ir viens no nozīmīgākajiem energoresursiem Eiropā. Kūdru, kūdras briķešu veidā kurināšanai izmanto arī mūsdienās, taču daudz mazākā apjomā.
- 20. gadsimta 30. gados tiek apzināta kūdras vērtība dārzkopībā. Šobrīd plaši tiek pielietota prakse sagatavot kūdras substrātu dārzkopības vajadzībām, kas

VIDES PĀRSKATS

Stratēģiskais ietekmes uz vidi novērtējums plānošanas dokumentam "Kūdras ilgtspējīgas izmantošanas pamatnostādnes 2020. - 2030. gadam"

- ir arī Latvijas nozīmīga eksporta prece. Latvija kūdru un kūdras substrātu dārzkopības vajadzībām eksportē aptuveni 1,3milj.t gadā, visvairāk uz Vāciju, bet arī uz Japānu, Ķīnu, Itāliju, Spāniju, Poliju, Franciju u.c. valstīm.
- Kūdru izmanto lopkopībā kā pakaišus. Visbiežāk pakaišiem izmantota augstā tipa sfagnu sūnas kūdra, jo tai raksturīga augsta mitrumietilpība un tā spēj neitralizēt nepatīkamos aromātus.
 - Medicīnā (dziedniecības dūņas).
 - Plaši izmanto kūdras labās absorbēšanas īpašības, kas ļauj kūdru izmantot kā sorbentu.
 - Kūdras izmantošana pārtikas pārvadāšanai. Daudzviet pasaulē kūdra tikusi izmantota kā iepakojuma materiāls augļu un dārzeņu pārvadāšanā – saglabājot tos svaigus un nedeformētus, ko veicina kūdras konservējošās īpašības. Kūdra uzglabā organisko materiālu relatīvi neskartu skābekļa trūkuma dēļ, kā arī kūdrā esošā tanīna dēļ. Organiskā viela var tikt tieši uzglabāta kūdrā vai arī apstrādāta ar kūdras ekstraktiem.
 - Kūdru var izmantot kā ūdens mīkstinātāju akvārijos, kūdra satur vielas, kas ir nozīmīgas ūdens augu attīstībā un zivju reproduktīvajai sistēmai, ar kūdru iespējams limitēt aļģu izplatību un iznīcināt mikroorganismus. Kūdru iespējams izmantot ūdens filtrācijā.
 - Kūdras organiskā viela ir uzskatāma par vērtīgu ķīmisko izejvielu, visai daudzveidīga produktu klāsta ražošanai. Kā galvenos kūdras ķīmiskās pārstrādes virzienus ir jāmin hidrolīzi, pirolīzi, ekstrakciju, termisko šķīdināšanu un ķīmisko modifikāciju, iegūstot tādus produktus kā, piemēram, aminoskābes, karbonskābes, humīnskābes un citus organiskos, bioloģiski aktīvos savienojumus, kūdras vasku: vielu ar vērtīgām fizikālajām īpašībām ar plašām pielietojuma iespējām rūpniecībā, medicīnā un citur, koksu, šķidro kurināmo un deggāzi, naftas sorbentus un aktīvās ogles.
 - Kūdras izmantošana celtniecībā. Kūdras masai pievienojot dažādas saistvielas, ir iespējams izgatavot dažādus celtniecības materiālus, kā arī kā siltumizolācijas materiālu.
 - Kūdru iespējams izmantot kā gaisa filtru. Kūdra var tikt izmantota kā efektīvs, bet tajā pašā laikā lēts, viegli pieejams un viegli izmantojams biosorbents, kas efektīvi saista ķīmiskos elementus un to savienojumus no dažāda veida piesārņotiem ūdeņiem. Šie ūdeņi visbiežāk ir komunālie notekūdeņi, bet pētījumi parāda, ka kūdru var veiksmīgi izmantot arī piesārņotu gruntsūdeņu, lauksaimnieciskās ražošanas notekūdeņu un atkritumu izgāztuvju infiltrāta attīrīšanā.
 - Kūdras humusvielas ir bioloģiski noturīgas, lielmolekulāras, heterogēnas uzbūves dabiskas izcelsmes organiskas vielas un tās veido nozīmīgu daļu kūdras organisko nogulumu. Šobrīd tās visplašāk izmanto lauksaimniecībā, taču humusvielas un to modifikācijas produktus var izmantot notekūdeņu attīrīšanai, lai tos atbrīvotu no toksiskiem metālu savienojumiem. Tās ļoti veiksmīgi var izmantot kā sorbentus koagulantus, veiksmīgi var lietot kā specializētus filtrus, ekstrahētājus un šķīdumus hromatogrāfijai. Humusvielu bioloģisko aktivitāti izmanto medicīnā un farmācijā. No kūdras ir iespējams izgatavot plaši pielietojamu produktu – aktivēto ogli, kuru izmanto vairākās tautsaimniecības nozarēs

VIDES PĀRSKATS

Stratēģiskais ietekmes uz vidi novērtējums plānošanas dokumentam "Kūdras ilgtspējīgas izmantošanas pamatnostādnes 2020. - 2030. gadam"

Tādējādi Latvijas kūdra uzskatāma par nozīmīgu tautsaimniecības resursu, kura mūsdienīgai, ilgtspējīgai apsaimniekošanai pievēršama īpaša uzmanība. Ilgtspējīga attīstība tiek skaidrota kā "attīstība, kas nodrošina šodienas vajadzību apmierināšanu, neradot draudus nākamo paaudžu vajadzību apmierināšanai". Pieņemts uzskatīt, ka kūdras slānis gadā vidēji pieaug par 1 mm. Pieņemot šādu pieaugumu, Latvijā dabīgajos purvos uzkrājas aptuveni 800 000 tonnu kūdras gadā. Latvijas Universitātes Ģeogrāfijas un Zemes zinātņu fakultātes zinātnieku pētījumi liecina, ka kūdras slāņa vidējais pieaugums gadā ir lielāks, sasniedzot 3-4 mm gadā. Līdz ar to kūdra būtu uzskatāma par resursu, kas lēni atjaunojas. Tādējādi plānojot tā izmantošanu, ieteicams ņemt vērā arī resursa atjaunošanos.

Atbildīga kūdras ieguve atbilst vairākiem ANO noteiktajiem ilgtspējīgas attīstības mērķiem, piemēram:

1. Visur izskaust nabadzību visās tās izpausmēs;
8. Veicināt noturīgu, iekļaujošu un ilgtspējīgu ekonomikas izaugsmi, pilnīgu un produktīvu nodarbinātību, kā arī cilvēka cienīgu darbu visiem;
10. Samazināt nevienlīdzību starp valstīm un valstu iekšienē;
12. Nodrošināt ilgtspējīgus patēriņa paradumus un ražošanas modeļus.

Kūdras ieguve ir Latvijai tradicionāla tautsaimniecības nozare, kura balstās uz kūdras resursu kvalitatīvajiem rādītājiem un to izmantošanu – lauksaimniecībā, dārzkopībā, enerģētikā un inovatīvi alternatīvos segmentos.

Intensīva resursa izmantošana pēdējos simts gados nav atstājusi būtisku negatīvu iespaidu uz vidi kā tas ir noticis Rietumeiropas valstīs. Spēkā esošais normatīvais regulējums un ierobežojumi nodrošina resursa turpmāku izmantošanu līdzšinējā apjomā, būtiski neietekmējot ekosistēmas pakalpojumu kvalitāti valsts mērogā.

No kopējās rūpnieciski izmantojamo atradņu teritorijas 40 % (204 307 ha) atrodas īpaši aizsargājamās dabas teritorijās. Latvijā purvu biotopi tiek aizsargāti vairāk kā 150 īpaši aizsargājamās dabas teritorijās – gan nacionālajos parkos un dabas rezervātos, gan dabas liegumos un dabas parkos.

Jāpiezīmē, ka kūdras izmantošana dārzkopībā, atšķirībā no akmens vates, nerada atkritumus, līdz ar to tas ir videi draudzīgs ražošanas materiāls, bez tam dēstu audzēšana piesaista siltumnīcefekta gāzes, tādējādi būtiski samazinot to emisijas.

Tas, ka kūdras ir resurss, kas lēni atjaunojas, nosaka iespēju harmonizēt sabiedrības intereses ilgtermiņā arī ekosistēmas attīstības aspektā. Resurss pieejams visos valsts reģionos, tas rada iespēju līdzsvarotai reģionu attīstībai, plānojot cilvēkresursus, infrastruktūru, attīstības centrus ražošanas un pakalpojumu koncentrēšanai saskaņā ar pašvaldību attīstības plāniem. Tāpat šis resurss ir interesants investoriem un neprasa lielus papildu izdevumus to piesaistei.

3.8. Kūdras ieguve un klimata pārmaiņas

Lai novērtētu siltumnīcefekta gāzu (SEG) emisijas no kūdras ieguves, svarīgi emisiju rašanās aspekti ir: emisijas, kas rodas kūdras ieguves teritorijā kūdras ieguves procesā un emisijas, kas rodas no kūdras izmantošanas lauksaimniecības vai dārzkopības

VIDES PĀRSKATS

Stratēģiskais ietekmes uz vidi novērtējums plānošanas dokumentam "Kūdras ilgtspējīgas izmantošanas pamatnostādnes 2020. - 2030. gadam"

vajadzībām vai kūdras sadedzinot. Tāpat nozīmīgi ir novērtēt dabīgo purvu radītās SEG emisijas, kas ļauj detalizēti vērtēt kūdras ieguves lomu SEG emisiju spektrā, kā arī izstrādāt optimālus SEG emisiju samazināšanas pasākumus kā ieguves procesā, tā it īpaši nozīmīgi – izstrādāt optimālus rekultivācijas pasākumus, kas nodrošina būtisku SEG emisiju samazināšanu.

2016. gadā tika veikts pētījums ar mērķi apkopot pamatinformāciju par oglekļa dioksīda (CO₂) un citu siltumnīcefekta gāzu (SEG) emisijām no kūdras atradnēm, to ietekmi uz vidi pēdējo divdesmit gadu laikā, kā arī veikt Apvienoto Nāciju Organizācijas Vispārējās konvencijas par klimata izmaiņām (UNFCCC) un Eiropas Savienības (ES) līmeņa lēmumu un zemes sektora SEG emisiju uzskaites metodiku analīzi.

Nacionālajā SEG inventarizācijas ziņojumā mitrājos aprēķinātās emisijas ir mazākas par projekta ietvaros aprēķinātajiem rādītājiem, taču projekta rezultāti vēl precizējami, papildinot Meža resursu monitoringa (MRM) parauglaukumu datu bāzi ar kūdras ieguvei būtiskiem rādītājiem, tajā skaitā MRM parauglaukumos lietderīgi norādīt aptuvenu gruntsūdens līmeni (zemāk vai augstāk par 20 cm), lai sniegtu SEG emisiju aprēķiniem būtisku informāciju. Latvijai būtiski izstrādāt nacionālos emisijas faktorus CO₂ emisiju rēķināšanai no kūdras ieguves platībām un kūdras ražošanas procesa (sevišķi svarīgi, ja šie procesi ir SEG emisiju pamatavoti), lai nodrošinātu atbilstošu ziņošanu par SEG emisijām starptautiski noteikto vadlīniju SEG inventarizācijas sagatavošanai ietvaros.

Pētījumā konstatēts, ka SEG emisijas no izstrādātajām kūdras atradnēm un platībās, kur notiek kūdras ieguve, 2014. gadā bija 1,5 milj. tonnas CO₂ ekv., tajā skaitā izšķīdušā organiskā oglekļa (DOC) emisijas, kas nav uzskaitītas nacionālajā SEG inventarizācijā.

Projekta rezultātu ieviešana nacionālajā SEG inventarizācijā būtiski uzlabotu SEG emisiju uzskaites precizitāti, taču, lai ieviestu projekta rezultātus SEG inventarizācijā, kā arī novērstu iespējamo SEG emisiju pārvērtēšanu, ir jāpilnveido MRM zemes izmantošanas uzskaitē, iekļaujot tajā mitrāju apsaimniekošanai būtiskus rādītājus.

Latvijas kopējais SEG emisiju apjoms 2015. gadā bija apmēram 11 milj. tonnu un ne-ETS SEG emisiju apjoms, kuram ir noteikti finansiāli mērķi, ir apmēram 9 milj. tonnu. Jau šobrīd periodā līdz 2030. gadam Latvijai bez būtiskiem papildus pasākumiem nav iespējams nodrošināt SEG emisiju mērķa izpildi un kopējais iztrūkums 2021. – 2030. gadā būs apmēram 9,5 milj. tonnu. Daļu no šī iztrūkuma varētu nosegt ar CO₂ piesaisti zemes izmantošanas, zemes izmantošanas maiņas un mežsaimniecības (t.s. mitrāju) kategorijās, kas nebūs iespējams, ja tiktu būtiski palielinātas SEG emisijas šajā kategorijās.

Mitrāji nav iekļauti saistībās ietekmes uz klimata izmaiņām mazināšanai Kioto protokola otrā saistību periodā (2013. – 2020. gadā). No 2026. gada mitrzemes (tai skaitā kūdras ieguve) tiks iekļautas obligātajā uzskaitē.

3.8. Nozares attīstība, ja plānošanas dokuments netiktu īstenots

Izstrādājot plānošanas dokumentu, konstatētas vairākas problēmas, kas rada šķēršļus ilgtspējīgai kūdras resursu un purvu apsaimniekošanai. Tai skaitā:

VIDES PĀRSKATS

Stratēģiskais ietekmes uz vidi novērtējums plānošanas dokumentam "Kūdras ilgtspējīgas izmantošanas pamatnostādnes 2020. - 2030. gadam"

1. Ar purvu apsaimniekošanu, tai skaitā izmantošanu un ar tiem saistītiem vides un dabas aizsardzības jautājumiem nav efektīva valsts līmeņa regulējuma. Valsts līmenī detalizējams tas, kāda daļa no kūdras resursiem būtu aizsargājama, kāda izmantojama kūdras ieguvei, un kādi ir Latvijas apstākļos efektīvākie, ekonomiskākie, klimata pārmaiņas mazināšanai un dabas daudzveidībai un videi draudzīgākie rekultivācijas pasākumi.
2. Netiek nodrošināta ilgtspējīga kūdras resursu ieguve un izmantošana, lielākoties tiek iegūts kūdras augšējais slānis, bet dziļāk iegulošais "tumšās kūdras" slānis netiek iegūts, kūdra mineralizējas un nosēžas - līdz ar to tiek zaudēts ļoti vērtīgs tautsaimnieciskais resurss. Nepilnīgi izstrādātajās purvu platībās ir novērojama paaugstināta CO₂ izdalīšanās, kas novēršama izrokot "tumšo kūdru" un veicot teritorijas rekultivāciju.
3. Normatīvo aktu sadrumstalotība un nepilnības, kas rada pretrunas un rada birokrātiskus šķēršļus, piemēram pilnvērtīgai ģeoloģiskajai izpētei un kartēšanai.
4. Zemes dzīļu resursu pārvaldības institucionālā sadrumstalotība neveicina arī kūdras ilgtspējīgu izmantošanu.
5. Nepilnīga un pretrunīga informācija, kuru izmanto dažādas valsts pārvaldes institūcijas. Dažādi datu turētāji, novecojuši dati, apgrūtināta informācijas pieejamība.
6. Nepilnīga zinātniski tehniskā bāze optimālu rekultivācijas projektu izstrādei, vēsturiskās kūdras ieguves vietas nav rekultivētas.
7. Atbilstoši izglītotu speciālistu trūkums kūdras ieguves un apstrādes nozarē.

Plānošanas dokumentā izstrādāti pasākumi, kuru īstenošana ļauj novērst vai būtiski samazināt konstatētos trūkumus, nodrošinot ilgtspējīgu, racionālu un ekonomiski izdevīgu kūdras resursu apsaimniekošanu.

Ja plānošanas dokuments netiek īstenots, prognozējams, ka:

- Kūdras kā vērtīga tautsaimnieciskā resursa ilgtspējīga izmantošana netiek atbilstoši novērtēta un veicināta;
- Arī turpmāk saglabājas kūdras resursu zudumi nepilnīgas ieguves rezultātā;
- Neatbilstošas vai neefektīvas rekultivācijas vai rekultivācijas neveikšanas dēļ saglabājas esošie un veidojas papildu SEG emisiju avoti – nerekultivētas kūdras ieguves vietas;
- Nepilnīga un pretrunīga informācija var būt par iemeslu kļūdainu lēmumu pieņemšanai;
- Nepilnīgas zinātniski tehniskās bāzes dēļ netiek pilnībā izmantots iegūtās kūdras potenciāls produktu ar augstu pievienoto vērtību ražošanā;
- Saglabājas institucionālā sadrumstalotība, kas rada birokrātiskus šķēršļus ilgtspējīgai kūdras resursu apsaimniekošanai.
- Netiks veikti pētījumi par, tai skaitā par SEG emisijām, kūdras ieguves procesu un CO₂ piesaistes procesu intensifikāciju ieguves vietu atbilstošas rekultivācijas rezultātā, ieguves tehnoloģiju u.c. rezultātā un kūdras produktu izmantošanas procesā.

4. VIDES POLITIKAS DOKUMENTI UN VIDES AIZSARDZĪBAS MĒRĶI

4.1. Starptautiskie vides politikas dokumenti un vides aizsardzības mērķi

Nav izstrādāti Starptautiska līmeņa vides politikas dokumenti, kas tieši attiektos uz kūdras resursu apsaimniekošanu.

Starptautiskie vides aizsardzības mērķi ir noteikti starpvalstu konvencijās un Eiropas Savienības (ES) Direktīvās.

Bernes konvencija, 1979. g., Latvijā pieņemta un apstiprināta ar likumu "Par 1979.gada Bernes Konvenciju par Eiropas dzīvās dabas un dabisko dzīvotņu saglabāšanu" (17.12.1996.). Konvencijas mērķi ir aizsargāt savvaļas floru un faunu un to dabiskās dzīvotnes, īpaši tās sugas un dzīvotnes, kuru aizsardzībai nepieciešama vairāku valstu sadarbība, un veicināt šādu sadarbību. Īpašs uzsvars likts uz apdraudētajām un izzūdošajām sugām, tai skaitā apdraudētajām un izzūdošajām migrējošajām sugām. Šādas sugas un dzīvotnes Latvijā noteiktas par īpaši aizsargājamām sugām un biotopiem. To aizsardzībai Latvijā izveidota virkne īpaši aizsargājamu dabas teritoriju.

Plānošanas dokumentā netiek ietvertas nostādnes, kuru īstenošana varētu radīt tiešus draudus īpaši aizsargājamo sugu vai biotopu eksistencei tur, kur tie konstatēti un noteikti par aizsargājamiem. Tai pat laikā jāatzīmē, ka Latvijā spēkā esošajos normatīvajos aktos ietverta prasība pirms projektu, kuru īstenošana var radīt būtisku ietekmi uz vidi, īstenošanas veikt to ietekmes uz vidi novērtējumu, tai skaitā šajā procesā tiek veikta papildus izpēte par teritorijas bioloģisko daudzveidību un tās dabas vērtībām, tādējādi tiek nodrošināts, ka īpaši aizsargājamās sugas un biotopi tiek konstatēti, saglabāti un aizsargāti.

Orhūsas konvencija Latvijā pieņemta un apstiprināta ar likumu "Par 1998. gada 25.jūnija Orhūsas konvenciju par pieeju informācijai, sabiedrības dalību lēmumu pieņemšanā un iespēju griezties tiesu iestādēs saistībā ar vides jautājumiem" (18.04.2002.). Konvencija nosaka sabiedrības un valsts pārvaldes iestāžu attiecības saistībā ar vides jautājumiem, sevišķi pieeju informācijai, sabiedrības dalību lēmumu pieņemšanā un iespēju griezties tiesu iestādēs. Konvencijas prasību ievērošana tiek nodrošināta, veicot sabiedrības informēšanu par plāniem un projektiem, kuru īstenošana var radīt būtisku ietekmi uz vidi, sabiedrības iesaistīšanu lēmumu pieņemšanā, nodrošina dažādu plānu un projektu sabiedriskās apspriešanas, kā arī normatīvajos aktos noteiktās sabiedrības tiesības apstrīdēt valsts institūciju lēmumus.

Izstrādājot šo plānošanas dokumentu, tiek pilnībā izpildītas normatīvajos aktos noteiktās prasības sabiedrības informēšanas un iesaistīšanas jomā, tādējādi ievērojot arī Orhūsas konvencijas prasības.

Ramsāres konvencija, Ramsāre, 1971. g., pieņemta Latvijā ar likumu 29.03.1995., grozījumi 13.11.2002. „Par 1971.gada 2. februāra Konvenciju par starptautiskas nozīmes mitrājiem, īpaši kā ūdensputnu dzīves vidi”. Konvencijas mērķis ir saglabāt teritorijas, kas atbilst Ramsāres kritērijiem, nodrošinot raksturīgās floras un faunas, īpaši ūdensputnu dzīves vidi. Izveidojot īpaši aizsargājamās dabas teritorijas un nosakot to aizsardzības statusu, kā arī izstrādājot dabas aizsardzības plānus un īpaši

VIDES PĀRSKATS

Stratēģiskais ietekmes uz vidi novērtējums plānošanas dokumentam "Kūdras ilgtspējīgas izmantošanas pamatnostādnes 2020. - 2030. gadam"

aizsargājamās dabas teritorijas aizsardzības un apsaimniekošanas noteikumus, tiek ņemti vērā arī Ramsāres konvencijas mērķi un kritēriji.

Īstenojot Plānošanas dokumentu, kā viens no mērķiem ir apzināt un precizēt aizsargājamo mitrāju – purvu robežas un aizsardzības statusu.

Vašingtonas konvencija par Starptautisko tirdzniecību ar apdraudētām savvaļas dzīvnieku un augu sugām – CITES konvencija (pieņemta 1973. gadā, ratificēta 17.12.1996.) nosaka sugu sarakstu, kuru eksporta, importa vai ieviešanas no jūras gadījumā jāsaņem atļauja Dabas aizsardzības pārvaldē. Plānošanas dokuments neparedz aktivitātes šajā jomā.

Konvencija **par pasaules kultūras un dabas mantojuma aizsardzību** – UNESCO konvencija (1972.).

Šajā konvencijā ar "dabas mantojumu" tiek saprasts:

- dabas pieminekļi, kas radušies no fizikāliem vai bioloģiskiem veidojumiem vai šādu veidojumu grupām, kam ir īpašas nozīmes universāla vērtība no estētikas vai zinātnes viedokļa;
- ģeoloģiski vai fizioģeogrāfiski veidojumi un stingri noteiktas zonas, kas ir kādas apdraudētas dzīvnieku vai augu sugas dzīves vieta, kam ir īpašas nozīmes universāla vērtība no zinātnes vai saglabāšanas viedokļa;
- ievērojamas dabas vietas vai ierobežotas dabas teritorijas, kam ir īpašas nozīmes universāla vērtība no zinātnes, saglabāšanas vai dabas skaistuma viedokļa.

Valsts pienākums ir nodrošināt kultūras un dabas mantojuma un, kas atrodas tās teritorijā, identifikāciju, aizsardzību, konservāciju, popularizāciju un nodošanu nākošajām paaudzēm. Tādēļ valsts darīs visu, kas ir tās spēkos gan maksimāli izmantojot esošos resursus, gan arī nepieciešamības gadījumā izmantojot starptautisko, tajā skaitā jebkuru tai pieejamo finansiālo, māksliniecisko, zinātnisko un tehnisko palīdzību un sadarbību.

Lai nodrošinātu pēc iespējas efektīvāku kultūras un dabas mantojuma, kas atrodas to teritorijā, aizsardzību, konservāciju un popularizāciju, šīs Konvencijas dalībvalstis iespēju robežās un atbilstoši katras valsts apstākļiem centīsies:

- īstenot atbilstošu politiku, kuras mērķis būtu piešķirt kultūras un dabas mantojumam zināmas funkcijas sabiedrības dzīvē, kā arī iekļaut šī mantojuma aizsardzību aptverošas plānošanas programmās;
- nodibināt, ja tādu vēl nav, savā teritorijā vienu vai vairākus kultūras un dabas mantojuma aizsardzības, konservācijas un popularizācijas dienestus, kam būtu atbilstošs personāls un līdzekļi, kas ļautu izpildīt tiem uzliktos pienākumus;
- attīstīt zinātnes un tehnikas studijas un pētījumus un pilnveidot darba metodes, kas ļauj valstij novērst briesmas, kas draud tās kultūras un dabas mantojumam;
- veikt atbilstošus juridiskus, zinātniskus, tehniskus, administratīvus un finanšu pasākumus, lai atklātu, aizsargātu, konservētu, popularizētu un atjaunotu šo mantojumu;

VIDES PĀRSKATS

Stratēģiskais ietekmes uz vidi novērtējums plānošanas dokumentam "Kūdras ilgtspējīgas izmantošanas pamatnostādnes 2020. - 2030. gadam"

- atbalstīt tādu nacionālu vai reģionālu centru izveidošanu vai attīstību, kas sagatavo speciālistus kultūras un dabas mantojuma aizsardzībai, konservācijai vai popularizācijai, kā arī lai veicinātu zinātniskos pētījumus šajā jomā.

Plānošanas dokumenta aktivitātes lielā mērā vērstas uz dabas mantojuma saglabāšanu, tajā ietvertās nostādnes un paredzētās darbības nerada tiešus draudus dabas vai kultūras mantojumam Latvijas teritorijā.

Konvencija par bioloģisko daudzveidību – Riodežaneiro konvencija (1992). Konvencijā ir norādīti vispārīgie ilgtspējīgās attīstības principi. Ilgtspējīgas attīstības pamatā ir rūpes par cilvēku. „Katram cilvēkam ir tiesības dzīvot veselīgu un produktīvu dzīvi harmonijā ar dabu. Jānodrošina viss, kas esošām un turpmākām paaudzēm nepieciešams ekonomiskai attīstībai un videi.” Uzsvērta starptautiskās sadarbības nozīme, it sevišķi, lai mazinātu attīstības līmeņu atšķirības starp attīstītajām un mazattīstītajām valstīm. Norādīti arī galvenie piesārņojumu novēršanas principi. Šīs konvencijas izpratnē galvenais uzdevums dalībvalstīm ir bioloģiskās daudzveidības saglabāšanas un tās ilgtspējīgas izmantošanas jautājumu integrēšana jau esošajās valsts stratēģijās, plānos un programmās, kā arī citu nepieciešamo stratēģiju un dokumentu izstrādāšana. Plānošanas dokumenta mērķis ir kūdras resursu ilgtspējīgas apsaimniekošanas sistēmas izveide.

ANO konvencija “Par cīņu pret pārtuksnešošanu un zemes degradāciju valstīs, kurās novērojami ievērojami sausuma periodi un/vai pārtuksnešošanās, jo īpaši Āfrikā”. Konvencija attiecināma uz Eiropas valstīm, t.sk. Latviju skata šī reģiona problēmas – ievērojamu lauksaimnieciskās ražošanas samazināšanos, zemes auglības pazemināšanos, vēja un ūdens erozijas pastiprināšanos, arī dažāda veida augsnes degradāciju. Konvencijas ieviešanai jānodrošina augsnes aizsardzības pasākumu īstenošanu, veicinot augšņu produktivitātes pieaugumu, ieviešot ilgtspējīgu zemes un ūdens resursu apsaimniekošanu. Latvijā šī Konvencija parasti tiek attiecināta ne vien uz vēja un ūdens erodētajām augsnēm (vēja erozija piekrastē, jūras krasta erozija, lielo upju palieņu krastu erozija), punktveida un difūzo piesārņojumu, ko izraisa augšņu apbūvēšana un ainavas piesārņošana ar pamestām būvēm, bet arī uz degradētajām teritorijām (bijušās militārās bāzes, karjeri) kas, kaut arī nav jārekultivē saskaņā ar prasībām par piesārņotajām vietām, būtu renaturalizējamas, pamatojoties uz šo Konvenciju. Plānošanas dokumentā uzmanība pievērsta līdz šim nerekultivēto kūdras atradņu rekultivācijai, kā arī optimālu labāko rekultivācijas metodiku izstrādei.

2007.gada 29.martā ir pieņemts likums "**Par Eiropas ainavu konvenciju**", kas stājās spēkā ar 2007.gada 19.aprīli. Eiropas ainavu konvencija pieņemta **Florencē 2000. gada 20. oktobrī**. Ar šo likumu tiek pieņemta un apstiprināta Eiropas ainavu konvencija un VARAM noteikta par kompetento institūciju, kura koordinē Konvencijā paredzēto saistību izpildi. Konvencijas izpratnē "ainava" nozīmē teritoriju tādā nozīmē, kā to uztver cilvēki, un kas ir izveidojusies dabas un/vai cilvēku darbības un mijiedarbības rezultātā. Konvencijā definēts, ka „ainavu politika” nozīmē kompetentu publisko iestāžu izstrādātus principus, stratēģijas un pamatnostādnes, kas ļauj veikt specifiskus pasākumus, kuru mērķis ir nodrošināt ainavu aizsardzību, pārvaldību un plānošanu; "ainavas kvalitātes mērķis" specifiskai ainavai nozīmē kompetentu publisko iestāžu formulētas sabiedrības vēlmes attiecībā uz viņu apkārtnes ainavas raksturiezīmēm; "ainavu aizsardzība" nozīmē darbības, lai saglabātu un uzturētu ainavas ievērojamās un raksturīgās īpašības, kuras ir pamatotas

VIDES PĀRSKATS

Stratēģiskais ietekmes uz vidi novērtējums plānošanas dokumentam "Kūdras ilgtspējīgas izmantošanas pamatnostādnes 2020. - 2030. gadam"

ar tās mantojuma vērtību, ko nosaka šīs ainavas dabiskais veidols un/vai cilvēku darbības. "Ainavu pārvaldība" no ilgtspējīgas attīstības perspektīvas nozīmē darbības, lai nodrošinātu regulāru ainavas kopšanu ar mērķi virzīt un harmonizēt pārmaiņas, kuras rada sociālie, ekonomiskie un vides procesi. "Ainavu plānošana" nozīmē konsekvēnti uz tālāku nākotni vērstas darbības, lai uzlabotu, atjaunotu vai radītu jaunas ainavas. Konvencijas **Darbības joma** ietver dabiskās, kā arī lauku, urbānās un piepilsētu teritorijas. Tā ietver sauszemes un jūras teritorijas, un iekšējos ūdeņus. Tā attiecas uz ainavām, kuras var uzskatīt par izcilām, tāpat kā uz ikdienišķām vai degradētām ainavām. Konvencijas mērķis ir veicināt ainavu aizsardzību, pārvaldību un plānošanu, kā arī organizēt sadarbību par ainavu jautājumiem Eiropā.

Konvenciju ratificējušās valstis apņemas atzīt ainavas par cilvēku dzīves vides būtisku daļu, cilvēku kopīgā kultūras un dabas mantojuma daudzveidības izpausmi un identitātes pamatu un nostiprināt to juridiski likumdošanā; izstrādāt un īstenot ainavu politiku, kuras mērķis ir ainavu aizsardzība, pārvaldība un plānošana, veicot īpašus pasākumus, kas minēti konvencijas 6. pantā. Izstrādāt kārtību, lai sabiedrība, vietējās un reģionālās varas iestādes, kā arī citas ieinteresētās puses varētu piedalīties ainavu politikas izstrādāšanā un īstenošanā; integrēt ainavu politiku savā reģionālajā un pilsētplānošanas politikā, kultūras, vides, lauksaimniecības, sociālajā un saimnieciskajā politikā, kā arī jebkurā citā politikā, kas tieši vai netieši var ietekmēt ainavas. Puses apņemas: identificēt ainavas visā tās teritorijā; analizēt to īpašības, un spēkus un ietekmes, kas tās pārveido; dokumentēt un ņemt vērā izmaiņas; novērtēt šādi identificētās ainavas, ņemot vērā to īpašās vērtības, kuras ieinteresētās puses un iedzīvotāji tām ir piešķīruši. Katrai pusei, pēc konsultācijām ar sabiedrību, jānosaka ainavas kvalitātes mērķus identificētajām un izvērtētajām ainavām. Lai ainavu politika tiktu īstenota, katra Puse apņemas ieviest instrumentus, kuru mērķis ir aizsargāt un pārvaldīt ainavas un/vai plānot ainavas.

Latvijā šobrīd nav citu spēkā esošo normatīvo aktu, vai cita veida dokumentu, kuros būtu ietverta informācija par Latvijā identificētajām ainavām, to īpašībā, spēkiem un ietekmēm, kas tās pārveido, kā arī nav noteikti ainavu klasifikācijas un kvalitātes novērtēšanas kritēriji. Latvijā nav izstrādāti un ieviesti instrumenti ainavu aizsardzībai, plānošanai un pārvaldībai.

Plānošanas dokumenta īstenošana neatstāj tiešu negatīvu ietekmi uz ainavām.

Eiropas Padomes Direktīva 92/43/EEK (1992) (Natura 2000) par dabisko dzīvotņu, savvaļas faunas un floras aizsardzību, kuras mērķis ir sekmēt bioloģisko daudzveidību, aizsargājot dabiskās dzīvotnes, savvaļas faunu un floru dalībvalstu teritorijā. Šī mērķa īstenošanai tiek izveidots vienots Eiropas Savienības dabas daudzveidības saglabāšanai izveidoto aizsargājamo teritoriju tīkls Natura 2000, kas nodrošina Eiropai nozīmīgi dabisko dzīvotņu veidu saglabāšanu un atjaunošanu dabiskās izplatības areālā. Natura 2000 tīkls ietver īpaši aizsargājamās dabas teritorijas, ko dalībvalstis klasificējušas, ievērojot *Direktīvu 79/409/EEK* par savvaļas putnu aizsardzību. Tā kā vairākām Eiropā apdraudētām putnu sugām Latvijas populācijas veido ievērojamu daļu no kopējā indivīdu skaita, Latvijai ir liela atbildība šo sugu labvēlīgas attīstības apstākļu nodrošināšanai. Īstenojot pamatnostādnes, var būt netieša ietekme uz Padomes Direktīvā 92/43/EEK par dabisko dzīvotņu, savvaļas faunas un floras aizsardzību minēto sugu un biotopu labvēlīga aizsardzības statusa nodrošināšanu. Katrā konkrētā gadījumā šīs ietekmes vērtējamas individuāli un kontekstā ar sugu izplatību un to labvēlīgas aizsardzības stāvokli valstī.

VIDES PĀRSKATS

Stratēģiskais ietekmes uz vidi novērtējums plānošanas dokumentam "Kūdras ilgtspējīgas izmantošanas pamatnostādnes 2020. - 2030. gadam"

Plānošanas dokumenta nostādnes atbilst Latvijā spēkā esošajiem normatīvajiem aktiem un ievēro īpaši aizsargājamo dabas teritoriju aizsardzības statusu un nav pretrunā ar starptautiskajiem vai nacionālajiem vides aizsardzības mērķiem.

Eiropas Padomes 1985.gada 27.jūnija Direktīva 85/337/EEK par dažu valsts un privātu projektu ietekmes uz vidi novērtējumu. Šī direktīva paredz izvērtēt projektu ekoloģisko ietekmi, rūpējoties par cilvēka veselības aizsardzību, lai ar labāku vidi veicinātu dzīves kvalitāti, kā arī lai nodrošinātu sugu daudzveidības saglabāšanos un saglabātu ekosistēmas reprodukcijas spēju kā dzīvības pamatavotu.

Eiropas Parlamenta un Padomes 2001.gada 27. jūnija Direktīva 2001/42/EC "Par noteiktu plānu un programmu ietekmes uz vidi novērtējumu". Tās mērķis ir izvērtēt plānošanas dokumentu īstenošanas radīto iespējamo ietekmi uz vidi un iesaistīt sabiedrību dokumenta apspriešanā un lēmumu pieņemšanā, kā arī izstrādāt priekšlikumus, lai novērstu vai samazinātu iespējamo negatīvo ietekmi. Stratēģisko novērtējumu veic plānošanas dokumenta sagatavošanas laikā, pirms šis plānošanas dokuments tiek iesniegts pieņemšanai.

Lisabonas stratēģija, ko Eiropas Savienības Padome pieņēma 2000. gada 23.-24. martā, noteica jaunu stratēģisko mērķi ES, lai stiprinātu nodarbinātību, ekonomiskās reformas un sociālo saliedētību kā uz zināšanām balstīta ekonomikas daļu. Gadu vēlāk - 2001. gadā stratēģija tika papildināta Ģēteborgas Eiropas Savienības Padomes sanāksmē par ilgtspējīgo attīstību, pievienojot ekoloģisko aspektu Lisabonas procesam. Līdz ar to stratēģija balstās uz 3 pīlāriem - ekonomiskā atjaunotne, sociālā atjaunotne un ekoloģiskā atjaunotne.

Plānošanas dokumenta mērķis – veidot ilgtspējīgu kūdras resursu apsaimniekošanas sistēmu, ievērojot ilgtspējīgas attīstības principus un sabalansējot vides un dabas aizsardzības pasākumus ar teritorijas saimnieciskās attīstības un ekonomiskās izaugsmes nepieciešamību.

Saskaņā ar ANO Vispārējās konvencijas par klimata pārmaiņām (turpmāk – Klimata pārmaiņu konvencija) prasībām, dalībvalstīm, tajā skaitā Latvijai, katru gadu Klimata pārmaiņu konvencijas sekretariātam ir jāsniedz inventarizācija par SEG emisijām un CO₂ piesaisti valstī. SEG inventarizācija ir sagatavota saskaņā ar Klimata pārmaiņu starpvaldību padomes (KPSP) izstrādātām un Līgumslēdzēju pušu Konferencē apstiprinātām metodoloģijām un ziņošanas vadlīnijām.

Aptverot tikai 3% no pasaules zemes, kūdrāji satur apmēram 500 Gt oglekļa kūdrā. Kūdras ieguves rezultātā rodas ievērojamas oglekļa dioksīda un metāna emisijas. Eiropas Parlamenta un Padomes 2009. gada 23. aprīļa direktīvas par atjaunojamo energoresursu izmantošanas veicināšanu (turpmāk – direktīva par atjaunojamo energoresursu izmantošanas veicināšanu) un ar ko groza un sekojoši atceļ Direktīvas 2001/77/EK un 2003/30/EK 2. panta a) apakšpunkts noteic, ka "enerģija, kas iegūta no atjaunojamajiem energoresursiem ir enerģija no atjaunojamajiem nefosiliem energoresursiem, proti, vēja, saules, aerotermālā, ģeotermālā, hidrotermālā un jūras enerģija, hidroenerģija un biomasas enerģija; atkritumu poligonu un notekūdeņu attīrīšanas iekārtu gāzes un biogāzes enerģija". Savukārt, direktīvas par atjaunojamo energoresursu izmantošanas veicināšanu 17. panta 4. punkts noteic, ka biodegvielas un bioloģiskie šķidrie kurināmie nedrīkst būt ražoti no izejvielām, kuras saražotas no zemes platības ar augstu oglekļa koncentrāciju. Saskaņā ar šā panta a) apakšpunktu tie ir mitrāji - zemes platības, kuras nepārtraukti vai ievērojamu laikposmu gadā klāj ūdens vai kuras ir piesātinātas ar ūdeni.

VIDES PĀRSKATS

Stratēģiskais ietekmes uz vidi novērtējums plānošanas dokumentam "Kūdras ilgtspējīgas izmantošanas pamatnostādnes 2020. - 2030. gadam"

Enerģētikas likuma 1. panta 1. punkts noteic, ka "atjaunojamie energoresursi — vēja, saules, ģeotermālā, viļņu, paisuma un bēguma, ūdens enerģija, kā arī aerotermālā enerģija (siltumenerģija, kura uzkrājas gaisā), ģeotermālā enerģija (siltumenerģija, kura atrodas zem cietzemes virsmas) un hidrotermālā enerģija (siltumenerģija, kura atrodas virszemes ūdeņos), atkritumu poligonu un notekūdeņu attīrīšanas iekārtu gāzes, biogāze un biomasas". Kurināmo (energoresursu) klasifikācija tiek veikta, ņemot vērā spēkā esošo tiesisko regulējumu, kas ir noteikts un tiek piemērots gan valsts līmenī, gan arī vienoti ES līmenī. Centrālā statistikas pārvalde apkopo informāciju par energoresursu ražošanu, importu, eksportu un patēriņu valstī saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes 2008. gada 22 oktobra Regulas Nr. 1099/2008 par enerģētikas statistiku B pielikumu un izstrādā Latvijas Enerģobilanci. Šīs regulas B pielikuma ir definēts, ka kūdra ir energoprodukts. Šī definīcija neskar atjaunojamās enerģijas resursu definīciju Direktīvā 2009/28/EK par atjaunojamo energoresursu izmantošanas veicināšanu un 2006. gada KPSP vadlīnijas valsts SEG uzskaitē.

SEG emisijas rodas ne tikai sadedzinot kūdras, bet arī kūdras ieguves procesā (no mitrziem). 2017. gada 13. oktobrī Vides padome apstiprināja vispārējo pieeju Eiropas Parlamenta un Padomes regulas priekšlikumam par zemes izmantošanā, zemes izmantošanas maiņā un mežsaimniecībā radušos siltumnīcefekta gāzu emisiju un piesaistījumu iekļaušanu klimata un enerģētikas politikas satvarā laikposmam līdz 2030. gadam un ar ko groza Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu Nr. 525/2013 par mehānismu siltumnīcefekta gāzu emisiju pārraudzībai un ziņošanai un citas informācijas ziņošanai saistībā ar klimata pārmaiņām. ZIZIMM regulas priekšlikums būtībā veicina SEG emisiju samazināšanu un/vai CO₂ piesaistes palielināšanu šādās apsaimniekoto zemju kategorijās – aramzemes, zālāji, atmežošana, apmežošana, mežsaimniecība un mitrāji. Kūdras ieguves kontekstā svarīgi ir nosacījumi mitrziemju uzskaitē. Eiropas Parlamenta un Padomes regulas priekšlikumā "Priekšlikums par zemes izmantošanā, zemes izmantošanas maiņā un mežsaimniecībā radušos siltumnīcefekta gāzu emisiju un piesaistījumu iekļaušanu klimata un enerģētikas politikas satvarā laikposmam līdz 2030. gadam un ar ko groza Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu Nr. 525/2013 par mehānismu siltumnīcefekta gāzu emisiju pārraudzībai un ziņošanai un citas informācijas ziņošanai saistībā ar klimata pārmaiņām" mitrziemju apsaimniekošanas (tai skaitā kūdras ieguve) uzskaitē klimata saistību izpildē no 2026. gada ir noteikta kā obligāta.

Lai īstenotu minētos mērķus purvu apsaimniekošanas un kūdras ieguves jomā, nepieciešami būtiski papildu pētījumi ilgtspējīgu apsaimniekošanas metožu izstrādei. Plānošanas dokuments ietver uzdevumus un rīcības šādu pētījumu un ilgtspējīgu apsaimniekošanas metožu izstrādes nodrošināšanai.

4.2. Ar Plānošanas dokumenta īstenošanu saistītie plānošanas un normatīvie dokumenti Latvijas Republikā

Latvijas zemes dzīļu izmantošanas politikas izveide tika aizsākta 1995. gadā, Ministru kabinetam apstiprinot akceptējot **konceptiju „Latvijas zemes dzīles”** (apstiprināts Ministru kabinetā 1995. gada 9. maijā). Šīs koncepcijas uzdevums bija noteikt Latvijas zemes dzīļu izmantošanas pamatnostādnes valsts nodrošināšanai ar reģionālai plānošanai un ekonomikas attīstībai nepieciešamo informāciju par zemes garozas uzbūvi, tās derīgajām, bīstamajām īpašībām un resursiem, kā arī iezīmēt ģeoloģisko

VIDES PĀRSKATS

Stratēģiskais ietekmes uz vidi novērtējums plānošanas dokumentam "Kūdras ilgtspējīgas izmantošanas pamatnostādnes 2020. - 2030. gadam"

darbu realizācijas pamatvirzienus. Minētajā plānošanas dokumentā deklarēto pakāpeniski īstenoja Valsts ģeoloģijas dienests, kuru diemžēl likvidēja 2004. gadā. Praktiski jau ilgstoši nav nevienas valsts pārvaldes iestādes, kuras darbības pamatuzdevums būtu zemes dzīļu aizsardzība un apsaimniekošana, tādējādi šī nozīmīgā vides sfēra un nozīmīgu tautsaimniecības resursu atrašanās vieta ir praktiski valsts līmenī neapsaimniekota.

Valsts līmeņa attīstības plānošanas dokumentos, kā, piemēram, **Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģijā līdz 2030. gadam** (apstiprināta LR Saeimā 2010. gada 10. jūnijā) akceptēta (Latvija 2030) zemes dzīļu izmantošanas jautājums skarts vispārīgi. Vairāk kontekstā ar dabas resursiem un to izmantošanas jautājumu, lai gan VARAM, sniedzot atzinumus par šo dokumentu projektiem, ir norādījusi uz šīs nozares nozīmību.

Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģijā (Latvija 2030) attiecībā uz dabas resursu izmantošanu minēts, ka ES ietvaros Latviju var uzskatīt par dabas kapitāla lielvalsti. Latvijas dabas kapitāla īpatsvars un sasniegtais dabas kapitāla saglabāšanā uzliek par pienākumu Latvijai būt ES valstīm par paraugu dabas kapitāla apsaimniekošanā arī pie jauniem attīstības izaicinājumiem. Latvijas lielākās dabas bagātības ir gan meži, augsne, zemes dzīles un ūdens, gan flora un fauna.

Zemes dzīļu resursi ir pieminēti, bet iepriekš minētajā stratēģijā nav analizēti zemes dzīļu izmantošanas jautājumi vai sniegtas norādes turpmākām rīcībām. Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģijā saistībā ar attīstības virzieniem minēts: „dažādot lauku ekonomiku, attīstot lauku tūrismu, amatniecību, bioloģisko lauksaimniecību, derīgo izrakteņu ieguvu un būvmateriālu ražošanu, transporta un citu pakalpojumu uzņēmumu attīstību, klasteru veidošanos u.c.”, bet risinājumu sadaļā zemes dzīļu izmantošana nav vairs pieminēta. Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģijas shēmā norādīts, ka kūdra ir uzskatāma par vienu no neatjaunojamiem dabas resursiem kopā ar naftu, ogleņiem, izejām, minerāliem, dabas gāzi u.c. Taču kā rāda pētījumi, kūdras resursi lēni atjaunojas un pieaug.

Nacionālajā attīstības plānā 2014. - 2020. gadam (ar Saeimas deputātu priekšlikumiem apstiprināts LR Saeimā 2012. gada 20. decembrī) zemes dzīļu izmantošana iekļauta 438. uzdevumā un paredz stimulēt zemes un citu dabas resursu ilgtspējīgu izmantošanu un bioloģisko daudzveidību, pielietojot vidi saudzējošas tehnoloģijas.

Vides politikas pamatnostādnes 2014. – 2020. gadam (turpmāk – VPP) (apstiprinātas ar Ministru kabineta 2014. gada 26. marta rīkojumu Nr. 130 "Par Vides politikas pamatnostādnēm 2014. - 2020. gadam") paredzētas vairākas nozīmīgas reformas, tajā skaitā apņemšanās pilnveidot zemes dzīļu izmantošanas juridisko ietvaru un stiprināt institucionālo kapacitāti, nodrošinot efektīvu zemes dzīļu aizsardzību un valsts pārvaldību. VPP noteikts politikas mērķis: "Nodrošināt sabiedrību ar mūsdienīgu, aktuālu informāciju par zemes dzīļu resursiem un mūsdienu ģeoloģiskajiem procesiem, kas tiek ņemta vērā attīstības plānošanā". Rīcības virziens mērķa sasniegšanai ir "Izstrādāt zemes dzīļu izmantošanas stratēģiju (plānošanas dokumentu), katru derīgo izrakteņu veidu izdalot atsevišķi". VPP arī paredz noteikt dabas aizsardzības mērķus visiem aizsargājamo biotopu veidiem, balstoties uz ES nozīmes aizsargājamo biotopu izplatības un kvalitātes apzināšanas (biotopu kartēšana) rezultātiem. Šis uzdevums netieši var ietekmēt arī kūdras un sapropeļa izmantošanas nozari, jo daži no aizsargājamo biotopu veidiem ir arī purvu biotopi. Tomēr ne visi

VIDES PĀRSKATS

Stratēģiskais ietekmes uz vidi novērtējums plānošanas dokumentam "Kūdras ilgtspējīgas izmantošanas pamatnostādnes 2020. - 2030. gadam"

purvu veidi, un, it īpaši, ne visi potenciālie kūdras ieguves purvi atbilst aizsargājama biotopa pazīmēm. Taču, kamēr biotopu kartēšana nav noslēgusies un apkopoti pilnvērtīgi dati par visā valsts teritorijā sastopamajiem biotopiem un to kvalitāti, lemjot par kūdras izstrādei atvēlamajām platībām, pilnā apjomā jāpiemēro Vides aizsardzības likuma 3. pantā noteiktais piesardzības princips. VPP nosaka arī mērķus SEG samazināšanai un CO₂ piesaistes nodrošināšanai no meža apsaimniekošanas, kā arī Latvijas gatavības pielāgoties klimata pārmaiņām un to izraisītajai ietekmei nodrošināšanai. Kūdras ieguve un izmantošana enerģētikā rada SEG emisijas un tādējādi ir pretrunā ar SEG samazināšanas mērķiem. Turklāt ņemot vērā mitrzemju nozīmi oglekļa apritē, negatīvi tiek ietekmēta arī CO₂ piesaiste ZIZIMM sektorā. Papildus, būtiski ņemt vērā, ka mitrzemēm ir liela loma lietusskāņu uztveršanā, kas, intensificējoties klimata pārmaiņām, kļūs aizvien aktuālāka nepieciešamība. Tai pat laikā zinot, ka kūdra ik gadus pieaug, kā arī to, ka pareizi rekultivētās atradnes vietās CO₂ piesaistes līmenis būtiski pieaug, lai izvērtētu ietekmes veicami papildus pētījumi valsts līmenī.

Enerģētikas attīstības pamatnostādnes 2016. – 2020. gadam (apstiprinātas ar Ministru kabineta 2016. gada 9. februāra rīkojumu Nr. 129 „Par enerģētikas attīstības pamatnostādņēm 2016. – 2020. gadam”) minēts, ka 2013. gadā vietējie energoresursi nodrošināja 34,9% no kopējā primāro energoresursu patēriņa. Lielākā daļa no tiem bija atjaunojami energoresursi – koksnes biomasas, hidroresursi, vējš, biogāze, biodeģvielas un vietējie energoresursi – kūdra, atkritumi. Enerģētikas attīstības pamatnostādņēs norādīts, ka enerģētiskās neatkarības nodrošināšanai zināms potenciāls ir kūdras ieguvei. Enerģētiskās kūdras ieguvei jau sagatavotās kūdras atradnēs, kuru izstrādei ir spēkā esošas licences, var uzsākt aptuveni 4000 ha platībā, iegūstot vismaz 700 tūkst. t enerģētiskās kūdras gadā. Latvijā 2015. gadā darbojas vairāk nekā 300 ūdenssildāmie katli, kuros tehnoloģiski būtu iespējams sadedzināt kūdras. Enerģijas ražošanai var izmantot ap 462 tūkst.t kūdras gadā. Tajā pat laikā, izmantojot kūdras kā kurināmo, ir svarīgi, ka nepasliktinās vides kvalitāte, it īpaši tas nav pieļaujami blīvāk apdzīvotajās vietās. Vienlaikus ir svarīgi, lai kūdras izmantošana neapdraud SEG emisiju samazināšanas mērķu sasniegšanu. Kūdras izmantošana katlos, kuru jauda pārsniedz 20 MW radītu papildus slogu Latvijas Eiropas Savienības (ES) dalībniekiem. Savukārt kūdras izmantošana zemākas jaudas katlos negatīvi ietekmētu valsts atbildībā esošā ES ETS neiekļauto darbību SEG emisiju samazināšanas mērķa izpildē. Attiecībā uz siltumapgādi, pie iespējām minēts: „Vietējo energoresursu plašāka izmantošana, īpaši centralizētā siltumapgādē, kā, piemēram, ģeotermālās enerģijas iespējas un kūdras izmantošana enerģijas ražošanai ņemot vērā vides, it īpaši gaisa kvalitātes, prasības.”

Enerģētikas attīstības pamatnostādņu 2016. – 2020. gadam 1. tabulā mērķa „Primāro energoresursu diversifikācija” sasniegšanai norādīti rīcības virzieni: „1.1. Izvērtēt kūdras, ģeotermālās enerģijas iegūšanas un citu alternatīvo avotu efektīvas izmantošanas iespējas un ar to iegūšanu saistītos apstākļus, ņemot vērā tās iegūšanas un izmantošanas ietekmi uz vidi.”; „4.2.2. Veicināt biomasas un kūdras izmantošanu energoapgādē, piešķirot tam Eiropas Savienības fondu atbalstu, nodrošināt atbilstošu attīrīšanas tehnoloģiju uzstādīšanu šo iekārtu radīto gaisu piesārņojošo vielu emisiju ierobežošanai.”

Informatīva ziņojuma Latvijas Enerģētikas ilgtermiņa stratēģija 2030 - konkurētspējīga enerģētika sabiedrībai 3. sadaļā „Enerģētikas sektora attīstības pamatnosacījumi” kā viens no darbības virzieniem minēts: „11) veicināt vietējo

VIDES PĀRSKATS

Stratēģiskais ietekmes uz vidi novērtējums plānošanas dokumentam "Kūdras ilgtspējīgas izmantošanas pamatnostādnes 2020. - 2030. gadam"

energoresursu ieguves potenciālu, tajā skaitā kūdras ieguvi un slānekļa gāzes un naftas potenciāla tālāku izpēti, kā arī pieņemot atbilstošu regulējumu ogļūdeņražu izpētes un ieguves investīciju vides nostiprināšanai."

Latvijas tūrisma attīstības pamatnostādnes 2014. – 2020. gadam (apstiprinātas ar Ministru kabineta 2014. gada 3. jūlija rīkojumu Nr. 326 "Par Latvijas tūrisma attīstības pamatnostādņēm 2014. – 2020. gadam"),) purvi kā dabas tūrisma sastāvdaļa minēti pie stratēģiskajiem tūrisma produktiem un dots ieteikums veidot jaunus dabas tūrisma produktus, attīstot produktus, kas balstīti uz dabas izziņu (piemēram, putnu vērošana, purva biotopu izziņa, rasenes barošanās procesa vērošana u.c.), kas būtu nozīmīgi papildus piesaistes elementi kādam citam pamatproduktam.

Latvijas Bioekonomikas stratēģija 2030 (LIBRA)² bioekonomika definēta šādi: "Bioekonomika ir tautsaimniecības daļa, kur ražošanas procesā ilgtspējīgā un pārdomātā veidā tiek izmantoti atjaunojamie dabas resursi (augi, dzīvnieki, mikroorganismi u.c.), lai ražotu pārtiku un barību, industriālos produktus un enerģiju." Kūdras nozari varētu uzskatīt par bioekonomikas sastāvdaļu, jo no iegūtā produkta tiek ražota pārtika, atjaunotas mežu platības un veicināta sociālekonomisko faktoru risināšana. Turklāt, aprites cikla beigās izmantotā kūdra nekļūst par atkritumu. Ņemot vērā minēto, būtu izvērtējama kūdras loma bioekonomikā un aprites ekonomikā.

Latvijas pielāgošanās klimata pārmaiņām plānā laika posmam līdz 2030. gadam kūdras purvi minēti saistībā ar ļoti augstu ugunsgrēku varbūtības palielināšanos nākotnē. Ņemot vērā minēto, ir nepieciešams meklēt risinājumus ugunsdrošības uzlabošanai kūdras purvos.

Nacionālais enerģētikas un klimata plāns 2021.-2030. gadam (turpmāk - NEKP) ir dokuments ilgtermiņa enerģētikas un klimata politikas plānošanai, kas nosaka Latvijas valsts enerģētikas un klimata politikas pamatprincipus, mērķus un rīcības virzienus turpmākajiem desmit gadiem, ņemot vērā ieskicētos ilgtermiņa attīstības virzienus. NEKP ilgtermiņa mērķis ir, uzlabojot enerģētisko drošību un sabiedrības labklājību, ilgtspējīgā, konkurētspējīgā, izmaksu efektīvā, drošā un uz tirgus principiem balstītā veidā veicināt klimatneitrālas tautsaimniecības attīstību.

Ņemot vērā kopējo mērķi NEKP ir noteikts, ka ir jāizveido kūdras augšņu izplatības karti lauksaimniecības zemēs, kā arī jāveicina vēsturiski izmantoto kūdras ieguves vietu rekultivācija, izvēloties piemērotāko rekultivācijas veidu. NEKP ir plānots līdz 2023. gadam tiesību aktos noteikt kūdras kurināmajam piemēroto CO₂ DRN atbrīvojumu atcelšanu.

2 <http://tap.mk.gov.lv/lv/mk/tap/?pid=40433525&mode=mk&date=2017-12-19>

VIDES PĀRSKATS

Stratēģiskais ietekmes uz vidi novērtējums plānošanas dokumentam "Kūdras ilgtspējīgas izmantošanas pamatnostādnes 2020. - 2030. gadam"

5. AR PLĀNOŠANAS DOKUMENTA ĪSTENOŠANU SAISTĪTĀS VIDES PROBLĒMAS.

Plānošanas dokuments Kūdras ilgtspējīgas izmantošanas pamatnostādnes 2020. - 2030. gadam vērsts uz ilgtspējīgu kūdras resursu izmantošanu. Tas neparedz darbības un rīcības, kuras tieši varētu ietekmēt vides stāvokli vai bioloģisko daudzveidību.

Bez šaubām Plānošanas dokuments vērsts uz ilgtspējīgu kūdras resursu izmantošanu, taču tajā paredzētās darbības un rīcības vērstas uz resursu izpēti, purvu ranžējumu, nodrošinot, ka netiek plānota kūdras ieguve bioloģiski vērtīgos purvos, dokuments paredz veikt zinātniskos pētījumus, kas ļauj izstrādāt vadlīnijas optimālu ieguves un rekultivācijas pasākumu projektu izstrādei, līdz minimumam samazinot iespējamās negatīvās ietekmes, tai skaitā SEG emisijas ieguves procesā un pēc platības rekultivācijas. Tiek plānota esošo kūdras ieguves platību un apjoma saglabāšana pašreizējā līmenī gada griezumā. Visi šie pasākumi vērsti uz potenciālo kūdras ieguves radīto ietekmju uz vidi samazināšanu vai novēršanu.

Nemot vērā, ka Plānošanas dokuments neparedz konkrētu kūdras ieguves vietu izmantošanu, paplašināšanu vai citas analogas darbības, šajā Vides pārskatā nav iespējams detalizēti vērtēt kūdras ieguves procesa ietekmi uz vidi, jo tā ir atšķirīga atkarībā no purva un tai piegulošo teritoriju ģeoloģiskajiem, hidroģeoloģiskajiem un hidroloģiskajiem apstākļiem, purva veida, ieguves metodes, apjoma u.c. faktoriem. Minētās ietekmes konkrētā objektā tiek vērtētas ietekmes uz vidi novērtējuma laikā.

Normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā pirms kūdras ieguves uzsākšanas veicams šis paredzētās darbības ietekmes uz vidi novērtējums, kura ietvaros tiek vērtēta kūdras ieguves potenciālā ietekme uz vidi un cilvēku dzīves apstākļiem, tikai pamatojoties uz vispusīgu izpēti un novērtējumu tiek pieņemts lēmums par paredzētās darbības akceptu, bet negatīvu rezultātu gadījumā darbība tiek aizliegta. Tāpat ietekmes uz vidi novērtējuma procesā tiek izstrādāti obligātie nosacījumi un prasības, kas jāievēro kūdras ieguves procesā konkrētajā atradnē.

Plānošanas dokuments ietver šādus rīcības virzienus:

1. Veikt kūdras atradņu inventarizāciju un nodrošināt ilgtspējīgu kūdras resursu apsaimniekošanu un izmantošanu tautsaimniecībā;
2. Pilnveidot purvu izmantošanas juridisko ietvaru un celt institucionālo kapacitāti;
3. Pilnveidot informācijas pieejamību un veicināt zinātnisko pētniecību un inovatīvus risinājumus kūdras ieguvei un izstrādei.

Kūdras ilgtspējīgas izmantošanas rīcības virzieni un uzdevumi, kuru izpilde nodrošina mērķu sasniegšanu

1. Rīcības virziens: Veikt kūdras atradņu inventarizāciju un nodrošināt ilgtspējīgu kūdras resursu apsaimniekošanu un izmantošanu tautsaimniecībā

Nr. p. k.	Uzdevums	Izpildes termiņš	Atbildīgā institūcija	Līdzatbildīgās institūcijas	Iespējamās ietekmes uz vidi
-----------	----------	------------------	-----------------------	-----------------------------	-----------------------------

VIDES PĀRSKATS

Stratēģiskais ietekmes uz vidi novērtējums plānošanas dokumentam "Kūdras ilgtspējīgas izmantošanas pamatnostādnes 2020. - 2030. gadam"

		(gads)			
1.	Nodrošināt valstī vienotas ģeotelpiskās informācijas sistēmas izveidi aktuālu kūdras resursu datu uzturēšanai, publiskai pieejamībai un izmantošanai.	2024.	VARAM/ LVĢMC	ZM	Netieša Ilglaicīga Pozitīva
2.	Veikt ģeoloģisko kartēšanu un noteikt potenciāli pieejamos un rūpnieciski izmantojamus kūdras resursus.	2030.	VARAM/ LVĢMC	ZM	Netieša Ilglaicīga Neitrāla Jaunu platību apgūšanai veicams ietekmes uz vidi novērtējums normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā
3.	Izvērtēt valstī pieejamos kūdras resursus un, ņemot vērā ekonomiskos, sociālos, bioloģiskās daudzveidības un klimata aspektus, nodrošināt, ka līdz 2030. gadam izmantošanai tautsaimniecībā pieejamā kūdrāju platība un resursu apjoms ir līdzvērtīgs 2020. gada 1. janvāra licences laukumu platībai un apjomam.	2030.	VARAM	ZM, EM	Netieša Ilglaicīga neitrāla izvērtēšanas procesam Ilglaicīga negatīva jaunu izstrādes laukumu ierīkošanas gadījumā
4.	Apzināt iespējas degradēto purvu platībās, tajā skaitā vēsturiskajās ieguves vietās (kur kūdras ieguve pārtraukta un nav atjaunota) veikt prioritāru rekultivāciju, ja vien tajās nav iespējama un nav plānojama kūdras ieguve.	2023.	VARAM		Netieša Ilglaicīga Pozitīva
5.	Veicināt produktu ar pievienoto vērtību (kūdras substrātu) ražošanu Latvijā un to daļas palielināšanu eksportā.	2030.	Komersanti, Zinātniskās institūcijas	VARAM, pašvaldības	Netieša Ilglaicīga Neitrāla
2. Rīcības virziens: Pilnveidot purvu izmantošanas juridisko ietvaru un celt institucionālo kapacitāti					
1.	Ievērojot aktuālās zināšanas par kūdras resursiem un tehnoloģijām, pilnveidot normatīvo aktu prasības, mazinot to radīto administratīvo slogu, rosinot grozījumus normatīvajos aktos zemes dzīļu izmantošanas, meliorācijas un būvniecības jomās.	2022.	VARAM	ZM, EM	Netieša Ilglaicīga Neitrāla
2.	Pilnveidot kūdras nozares valsts pārvaldību, mazinot iesaistīto institūciju skaitu un ceļot to kapacitāti.	2022.	VARAM		Netieša Ilglaicīga Neitrāla
3.	Izstrādāt vienotu terminoloģiju par purviem un kūdru, ņemot vērā starptautisko pieredzi un tiesību	2022.	LKA	VARAM, LZA, zinātniskas	Netieša Ilglaicīga Neitrāla

VIDES PĀRSKATS

Stratēģiskais ietekmes uz vidi novērtējums plānošanas dokumentam "Kūdras ilgtspējīgas izmantošanas pamatnostādnes 2020. - 2030. gadam"

	aktus.			institūcijas	
4.	Pilnveidot normatīvo regulējumu zemes dzīļu jomā, lai veicinātu purvu un kūdras resursu ģeoloģisko izpēti un nodrošinātu ģeoloģisko kartēšanu.	2023.	VARAM		Netieša Ilglaicīga Pozitīva
5.	Izstrādāt vadlīnijas, lai nodrošinātu teritoriju pilnvērtīgu izvērtēšanu lēmumu pieņemšanai un darbības plānu izstrādei teritoriju rekultivācijai, izvēloties piemērotāko rekultivācijas veidu.	2030.	VARAM	DAP, ZM, zinātniskas institūcijas, LKA	Netieša Ilglaicīga Pozitīva
6.	Izstrādāt un ieviest mehānismu SEG emisiju, kas rodas kūdras kā energoresursa izmantošanai enerģijas ražošanā Latvijā iekārtās, kas nav iekļautas likuma "Par piesārņojumu" 2. pielikumā, kompensācijai un kūdras kopējo radīto SEG emisiju nulles pieauguma nodrošināšanai.	2020.	VARAM	FM, EM	Netieša Ilglaicīga Pozitīva
7.	Izvērtēt purvu aizsargjoslu nepieciešamību un efektivitāti un vajadzības gadījumā izstrādāt purvu aizsargjoslu noteikšanas metodiku.	2022.	VARAM, ZM		Netieša Ilglaicīga Pozitīva
8.	Pilnveidot normatīvo aktu prasības, lai izveidotu institucionālo ietvaru SEG aprēķināšanai no mitrzemēm.	2022.	VARAM	ZM, EM	Netieša Ilglaicīga Neitrāla
9.	Izvērtēt dārzkopībā izmantotās kūdras lomu bioekonomikā.	2022.	LKA, zinātniskās institūcijas	ZM, VARAM	Netieša Ilglaicīga Neitrāla
3. Rīcības virziens: Pilnveidot informācijas pieejamību un veicināt zinātnisko pētniecību un inovatīvus risinājumus kūdras ieguvei un izstrādei					
1.	Veikt kūdras atradņu datu digitalizāciju un ar to saistīto datu bāzu pilnveidošanu, tajā skaitā ievērojot arī INSPIRE direktīvas prasības.	2024.	LVĢMC		Netieša Ilglaicīga Neitrāla
2.	Nodrošināt ģeoloģiskās informācijas par kūdras atradnēm publisku pieejamību un izmantošanu, izmantojot ĢIS rīkus.	2024.	LVĢMC		Netieša Ilglaicīga Neitrāla
3.	Izveidot informācijas pārvaldības sistēmu, kas nodrošina, ka visa ar purviem saistītā ģeoloģiskā informācija nonāk Valsts ģeoloģijas fondā.	2024.	VARAM, LVĢMC	ZM	Netieša Ilglaicīga Neitrāla
4.	Veicināt iespējas iegūt zināšanas kūdras nozarei svarīgās specialitātēs (tai skaitā purvu	2022.	Zinātniskas institūcijas	Vides izglītības un zinātnes	Netieša Ilglaicīga Neitrāla

VIDES PĀRSKATS

Stratēģiskais ietekmes uz vidi novērtējums plānošanas dokumentam "Kūdras ilgtspējīgas izmantošanas pamatnostādnes 2020. - 2030. gadam"

	hidroloģijā, meliorācijā, purvu ģeoloģijā): 4.1. ieviešot apmācības kursus attiecīgās specialitātēs; 4.2. veicinot prakses iespējas uzņēmumos; 4.3. organizējot izglītojošas nodarbības interesentiem un skolēniem, lai papildinātu zināšanas par purviem un ar tiem saistītiem dabas procesiem plašā aspektā.			padome, LKA, DAP	
5.	Veicināt sabiedrības izglītību derīgo izrakteņu ieguvē, apsaimniekošanā un izmantošanā: 5.1. Izglītot valsts, pašvaldību un citu iestāžu darbiniekus un sabiedrību, izmantojot seminārus, multimedijus u.c., rīkot seminārus žurnālistiem un citiem speciālistiem, kam nepieciešamas zināšanas par nozari; 5.2. Informēt un sniegt rekomendācijas uzņēmējiem un privāto purvu īpašniekiem: 5.2.1. par videi draudzīgākām un ekonomiski efektīvākajām apsaimniekošanas metodēm; 5.2.2. par klimata pārmaiņu mazinošu un videi draudzīgu kūdras ieguvē; 5.2.3. par dabas daudzveidībai un SEG emisiju mazināšanai labvēlīgiem rekultivācijas pasākumiem.	Regulāri	LKA, Zinātniskas institūcijas, Dabas muzejs, DAP		Netieša Ilglaicīga Neitrāla
6.	Veikt pētījumus, kuri sniedz informāciju un zināšanas kūdras ieguvē un izmantošanā: 6.1. par nosusināšanas ietekmi uz kūdras ieguves laukiem piegulošajām platībām; 6.2. par tehnoloģiju pilnveidošanu, lai samazinātu nosusināšanas negatīvo ietekmi; 6.3. par SEG emisijas mazinošām ieguves tehnoloģijām.	2023.	LKA, Zinātniskas institūcijas	VARAM	Netieša Ilglaicīga Pozitīva
7.	Veikt kūdras pašaizdegšanās procesu pētījumus un monitoringu un meklēt inovatīvus ugunsdrošības risinājumus.	2019.	Zinātniskas institūcijas, LKA, komersanti		Netieša Ilglaicīga Pozitīva
8.	Veikt tumšās kūdras izmantošanas iespēju pētījumus, izstrādāt kūdras produktu prototipus – veicināt	Regulāri	Zinātniskas institūcijas, komersanti	IZM	Netieša Ilglaicīga Neitrāla

VIDES PĀRSKATS

Stratēģiskais ietekmes uz vidi novērtējums plānošanas dokumentam "Kūdras ilgtspējīgas izmantošanas pamatnostādnes 2020. - 2030. gadam"

	materiālu aizstāšanu esošos produktos, izmantojot kūdru, un jaunu kūdras produktu izstrādāšana, it īpaši tādu produktu, kam ir ilgs kalpošanas laiks.				
9.	Veikt pētījumus par kūdras sastāva un veidošanās apstākļu savstarpējām kopsakarībām.	Regulāri	Zinātniskas institūcijas, komersanti	IZM	Netieša Ilglaicīga Neitrāla
10.	Pilnveidot kūdras klasifikāciju Kombinētajā nomenklatūrā. Vākt statistikas datus par kūdru un kūdras produktiem, eksportu pa transporta veidiem, kā arī par kūdras nozarē nodarbināto skaitu.	2023.	EM, CSP, FM, VID, LKA	VARAM	Netieša Ilglaicīga Neitrāla
11.	Veikt pētījumus nacionālo SEG emisiju un CO ₂ piesaistes emisijas faktoru pamatavotu uzskaitē dabīgos purvos, degradētos purvos un platībās, kur notiek kūdras ieguve, kā arī renaturalizētās, apmežotās vai lauksaimniecībā izmantotās izstrādāto kūdras atradņu platībās.	2021.	VARAM	ZM	Netieša Ilglaicīga Pozitīva
12.	Veikt pētījumus, kas nepieciešami organisko augšņu izplatību un īpašības raksturojošo darbību datu iegūšanai.	2023.	Zinātniskās institūcijas	VARAM, ZM	Netieša Ilglaicīga Pozitīva
13.	Sadarboties ar zinātniskajām institūcijām, lai rosinātu pētījumus purvu un to resursu jomā.	Regulāri	VARAM	Zinātniskās institūcijas	Netieša Ilglaicīga Pozitīva
14.	Rosināt pētījumus par SEG emisiju piesaisti, ja kūdra tiek izmantota dārkopībā Latvijā.	2023.	VARAM, ZM	Zinātniskās institūcijas	Netieša Ilglaicīga Pozitīva

Kūdras ieguve kopumā galvenokārt rada šādas būtiskas ietekmes uz vidi:

- Ieguves vietas un tās tuvākās apkārtnes hidroloģisko un hidroģeoloģisko apstākļu izmaiņu;
- Ieguves teritorijā esošo biotopu un sugu dzīvotņu iznīcināšanu (tai skaitā putniem piemērotu ligzdošanas un atpūtas vietu samazināšanu);
- Ainavas izmaiņām ieguves vietā;
- SEG emisiju pieaugumu no kūdras ieguves vietas;
- Putekļu emisijas ieguves un transportēšanas laikā;

Detalizēti pētījumi veicami un ietekmes vērtējamās normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā, paredzētās darbības ietekmes uz vidi novērtējuma procesā, katrā konkrētā gadījumā.

Kūdras ieguves ietekmju samazināšanas pasākumi izstrādājami katrā gadījumā individuāli, pamatojoties uz ietekmes uz vidi novērtējuma rezultātiem.

VIDES PĀRSKATS

Stratēģiskais ietekmes uz vidi novērtējums plānošanas dokumentam "Kūdras ilgtspējīgas izmantošanas pamatnostādnes 2020. - 2030. gadam"

6. PLĀNOŠANAS DOKUMENTA UN TĀ IESPĒJAMO ALTERNATĪVU ĪSTENOŠANAS BŪTISKĀS IETEKMES UZ VIDI NOVĒRTĒJUMS

Plānošanas dokuments kopumā vērsts uz videi draudzīgas un ilgtspējīgas purvu apsaimniekošanas sistēmas izveidi, plašu pētījumu veikšanu, kas nodrošinātu informatīvo bāzi optimālu lēmumu pieņemšanai. Plānošanas dokumenta īstenošana tieši neparedz kūdras ieguves palielināšanu vai konkrētus pasākumus kūdras ieguves platību paplašināšanai. Saskaņā ar likumā "Par ietekmes uz vidi novērtējumu" noteikto Vides pārskatā iekļauj informāciju, ko izstrādātājs var nodrošināt, ņemot vērā pašreizējo zināšanu līmeni un novērtēšanas metodes, plānošanas dokumenta saturu, tā vietu plānošanas dokumentu hierarhijā un izstrādes un detalizācijas pakāpi, līdz kādai ir lietderīgi vērtēt ietekmi uz vidi attiecīgajā plānošanas stadijā, lai novērstu novērtējuma dublēšanos.

Tā kā plānošanas dokuments nedefinē konkrētas teritorijas, kurās plānojama kūdras ieguves paplašināšana, atsākšana vai uzsākšana, šajā plānošanas stadijā nav iespējams un ir nelietderīgi detalizēti vērtēt iespējamās ietekmes uz vidi, kuras var izraisīt kūdras ieguve. Šajā stratēģiskā IVN procesā tika vērtētas konkrētas Plānošanas dokumentā definētas darbības un to rezultātu iespējamā ietekme uz vides stāvokli.

Tiešās un netiešās ietekmes

Tiešās ietekmes ir tādas izmaiņas vidē, kas iedarbojas uz vidi tieši un nepastarpināti, piemēram, piesārņojums, putekļu emisijas gaisā, esošo biotopu likvidēšana, ūdens līmeņa pazemināšana nosusināšanas procesā u.c.

Plānošanas dokuments neparedz konkrētu jaunu kūdras ieguves vietu izveidi vai citas darbības, kas saistītas ar tiešu ietekmi uz vidi. Plānotie purvu un kūdras atradņu inventarizācijas darbi var ietvert arī to apsekošanu un uzmērīšanu dabā, taču šīs darbības nerada tiešu negatīvu ietekmi uz vidi.

Netiešās ietekmes veidojas mijiedarbības starp vidi un tiešām ietekmēm rezultātā, piemēram, SEG emisijas no kūdras ieguves laukiem, pēc apauguma noņemšanas.

Plānošanas dokuments neparedz konkrētu jaunu kūdras ieguves vietu izveidi vai citas darbības, kas saistītas ar tiešu ietekmi uz vidi. Netiešās pozitīvas ietekmes prognozējamās, ja tiek veikta purvu un kūdras atradņu inventarizācija, to kartēšana, kas atvieglo aizsardzības pasākumi izstrādi un ļauj nodrošināt īpaši aizsargājamo biotopu un sugu apzināšanu un to aizsardzības nodrošināšanu.

Tāpat netieša pozitīva ietekme prognozējama, ja tiek izstrādāti optimāli ieguves teritoriju rekultivācijas projekti vai rekultivācijas vadlīnijas.

Izstrādājot arī tā sauktās "tumšās kūdras" slāni tiek nodrošināta racionāla kūdras resursu izmantošana, nepalielinot ieguves platību, palielinās iegūtais kūdras apjoms, pilnībā izstrādājot kūdras slāni, novērstas SEG emisijas pēc izstrādes pabeigšanas.

Īslaicīgās, vidēji ilgās un ilglaicīgās ietekmes

Īslaicīgās ietekmes rada visa veida būvniecība un rekonstrukcija, transporta infrastruktūras paplašināšana, dažāda veida inženiertehnisko komunikāciju ierīkošana, it sevišķi, ja darbība tiek veikta cilvēka darbības neizmainītā vidē.

VIDES PĀRSKATS

Stratēģiskais ietekmes uz vidi novērtējums plānošanas dokumentam "Kūdras ilgtspējīgas izmantošanas pamatnostādnes 2020. - 2030. gadam"

Šādas darbības izraisa relatīvi īslaicīgu traucējumu un pēc to pabeigšanas nerodas būtiski pēcefekti, ja vien darbības ir veiktas atbilstoši normatīvo aktu prasībām. Galvenās ietekmes ir zemsedzes bojājumi, troksnis, putekļu emisijas, atkritumu koncentrēšanās vienviet. Ietekmi var mazināt, lokalizējot īslaicīgo piesārņojumu.

Vidēji ilga un ilglaicīga ietekme ir saistīta ar zemes transformāciju no viena zemes izmantošanas mērķa citā, ūdensobjektu morfoloģijas izmaiņām (upju taisnošana, dambju ierīkošana), ūdens kvalitātes izmaiņām.

Plānošanas dokumentā ietvertu uzdevumu īstenošanā konsekventi jāievēro normatīvajos aktos izvirzītās prasības un nosacījumi. Pretējā gadījumā īslaicīgās un vidēji ilgās ietekmes var pārvērsties ilglaicīgajās ietekmēs. Tieši ilglaicīgās ietekmes var atstāt būtiskāko ietekmi uz cilvēku veselību, ainavu, saimnieciskās darbības iespējamību teritorijā.

Plānošanas dokumenta īstenošanai nav prognozējamās tiešas ietekmes uz vidi, jo netiek plānota konkrētu ieguves teritoriju paplašināšana, ieguves atjaunošana vai citas ar kūdras ieguvu saistītas darbības.

Nemot vērā plānošanas dokumentā definētos rīcības virzienus un uzdevumus to īstenošanai, paredzētās darbības galvenokārt saistās ar informācijas apkopošanu, mūsdienīgu apstrādi, zinātniskajiem pētījumiem un to rezultātu izmantošanu kūdras resursu ilgtspējīgai un racionālai apsaimniekošanai.

Plānošanas dokumentā ietvertu rīcību īstenošana atstās netiešu ilglaicīgu, pozitīvu ietekmi uz vidi un dabas vērtībām. Minētās ietekmes saistāmas ar plānotajiem kartēšanas, inventarizācijas darbiem, kā arī ar zinātniskās izpētes darbiem, kuru rezultātā varētu samazināties kūdras ieguves procesa radītās ietekmes uz vidi, tai skaitā arī izstrādājot rekomendācijas labākajiem risinājumiem kūdras ieguves lauku rekultivācijai.

Summārās (kumulatīvās) ietekmes

Summārās ietekmes uz vidi ir ietekmju kopums, kurš rodas realizējot plānošanas dokumentā paredzētās darbības visā plānošanas perioda laikā.

Kā galvenā summārā ietekme ir plānošanas dokumenta mērķis – nodrošināta kūdras ilgtspējīga izmantošana, tai skaitā kūdras ieguves pabeigšana pamestās kūdras ieguves vietās, vēsturisko kūdras ieguves vietu rekultivācija, purvu izpēte un inventarizācijas veikšana un rekomendāciju izstrāde, novērtējot kūdras ieguves potenciālās iespējas, kas vērtējama kā ilglaicīga un pozitīva.

Uzsākot kūdras ieguvu, jebkurā gadījumā normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā veicams paredzētās darbības ietekmes uz vidi novērtējums. Tas, ka veiktās inventarizācijas un purvu individuālas izvērtēšanas un ranžējuma, purvs var tikt iekļauts potenciāli kūdras ieguvei rekomendējamu purvu sarakstā nemaina tā juridisko statusu un uz tajā paredzētajām darbībām pilnā mērā attiecināmas normatīvajos aktos noteiktās prasības. Šāds saraksts vai ranžējums neietver atļauju uzsākt ieguvu, tas ir informatīvs un nenožīmē, ka katrā no tajā ietvertajiem purviem tiks uzsākta ieguve.

VIDES PĀRSKATS

Stratēģiskais ietekmes uz vidi novērtējums plānošanas dokumentam "Kūdras ilgtspējīgas izmantošanas pamatnostādnes 2020. - 2030. gadam"

7. IETEKMES UZ VIDI SAMAZINĀŠANAS PASĀKUMI

Nemot vērā to, ka plānošanas dokuments neietver rīcības vai pasākumus, kas varētu atstāt tiešu, būtisku, negatīvu ietekmi uz vidi, nav nepieciešams izstrādāt pasākumus ietekmju uz vidi samazināšanai.

Nebūtiskas netiešas ietekmes (transporta radītās emisijas) varētu atstāt plānotie purvu un kūdras ieguves vietu apsekošanas un kartēšanas darbi.

Rekomendējams iespēju robežās izmantot agrāk veiktās kūdras atradņu inventarizācijas laikā iegūtos datus. Darbu ietvaros tika veikti urbšanas un zondēšanas darbi, kā arī izpēte, izmantojot radiolokācijas metodi. Noteikti kūdras slāņa biezumi, segkārtas biezums, minerālo uznesu un starpkārtu biezums, sapropeļa un saldūdens kaļķu slāņa biezums, celmu atrašanās dziļums un minerālgrunts litoloģija. Kūdras paraugšanas un testēšanas darbi, kuru rezultātā noteiktas kūdras īpašības: sadalīšanās pakāpe jeb humusvielu saturs (%), dabīgais mitrums jeb mitruma daudzums (%) no kūdras masas, pelnainība jeb pelnu saturs (%) sadedzinot absolūti sausu kūdru, kā arī kūdras botāniskais sastāvs.

Visu šo datu analīze un pilnīga izmantošana būtiski samazinātu nepieciešamo lauku darbu apjomu.

Kūdras ieguves radīto ietekmju uz vidi samazināšanas pasākumi tiks izstrādāti plānošanas dokumenta īstenošanas procesā, kur daļa uzdevumu ietver vadlīniju un rekomendāciju izstrādi.

VIDES PĀRSKATS

Stratēģiskais ietekmes uz vidi novērtējums plānošanas dokumentam "Kūdras ilgtspējīgas izmantošanas pamatnostādnes 2020. - 2030. gadam"

8. IZVĒLĒTO ALTERNATĪVU PAMATOJUMS

Plānošanas dokumentam šobrīd nav izstrādātas alternatīvas redakcijas. Tādējādi kā alternatīva izvērtējama "0" alternatīva, jeb pašreizējā stāvokļa saglabāšana.

Ņemot vērā samērā plašo kūdras resursu apsaimniekošanas jomā konstatēto problēmu loku un plānošanas dokumentā piedāvātos risinājumus stāvokļa uzlabošanai un ilgtspējīgas kūdras resursu apsaimniekošanas sistēmas izveidei, var secināt, ka:

1. Plānošanas dokumenta īstenošana atstās ilglaicīgu, pozitīvu, netiešu ietekmi uz vidi;
2. Plānošanas dokumenta īstenošana atstās ilglaicīgu pozitīvu tiešu ietekmi uz kūdras resursu ilgtspējīgu apsaimniekošanu;
3. Plānošanas dokumenta īstenošana atstās tiešu, ilglaicīgu, pozitīvu ietekmi uz tautsaimniecības attīstību, tai skaitā attālāko reģionu ekonomisko attīstību.

Salīdzinot divas alternatīvas: "0" alternatīvu un plānošanas dokumenta īstenošanu, var secināt, ka plānošanas dokumenta īstenošanai ir būtiska pozitīva ietekme uz tautsaimniecības attīstību un netieša pozitīva ietekme uz vides stāvokli. Tādēļ rekomendējams apstiprināt un īstenot šo plānošanas dokumentu.

VIDES PĀRSKATS

Stratēģiskais ietekmes uz vidi novērtējums plānošanas dokumentam "Kūdras ilgtspējīgas izmantošanas pamatnostādnes 2020. - 2030. gadam"

9. KOMPENSĒŠANAS PASĀKUMI

Plānošanas dokumentā nav paredzētas darbības vai rīcības, kuru īstenošana varētu radīt būtisku negatīvu ietekmi uz īpaši aizsargājamām dabas vērtībām, tādēļ nav nepieciešams normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā izstrādāt kompensācijas pasākumus.

VIDES PĀRSKATS

Stratēģiskais ietekmes uz vidi novērtējums plānošanas dokumentam "Kūdras ilgtspējīgas izmantošanas pamatnostādnes 2020. - 2030. gadam"

10. PĀRROBEŽU IETEKME

Plānošanas dokuments neietver pasākumus vai rīcības, kuru īstenošana varētu radīt būtisku pārrobežu ietekmi.

VIDES PĀRSKATS

Stratēģiskais ietekmes uz vidi novērtējums plānošanas dokumentam "Kūdras ilgtspējīgas izmantošanas pamatnostādnes 2020. - 2030. gadam"

11. PLĀNOŠANAS DOKUMENTA ĪSTENOŠANAS MONITORINGS

Stratēģiskā ietekmes uz vidi novērtējuma (SIVN) monitorings ir sistemātisks vides kvalitātes un tās izmaiņu tendenču novērtējums. Tā mērķis ir novērtēt konkrēta plānošanas dokumenta realizācijas ietekmi uz vidi, kā arī plāna vai programmas izpildi saistībā ar stratēģiskā ietekmes uz vidi novērtējuma vides pārskatā definētiem vides mērķiem vai uzdevumiem. SIVN monitorings dod iespēju aktualizēt plānošanas dokumenta īstenošanas būtiskās vides ietekmes un salīdzināt tās ar prognozētajām, kā arī nodrošina savlaicīgu problēmu identifikāciju, lai nepieciešamības gadījumā veiktu atbilstošu plānošanas dokumenta korekciju.

Nemot vērā to, ka plānošanas dokumenta īstenošana neatstāj tiešu ietekmi uz vidi, reālu vides stāvokļa monitoringa programmu izstrāde un monitoringa novērojumu īstenošana šajā gadījumā nav nepieciešama.

Plānošanas dokumenta īstenošanas procesā, īstenojot paredzētās darbības, iespēju robežās izvērtējami sasniegtie rezultāti, piemēram,

1. Purvu (kūdras atradņu) skaits, kurās veikta inventarizācija, tai skaitā to robežu kartēšana;
2. Veikto zinātnisko pētījumu par SEG emisijām no purviem to izstrādes un pēc rekultivācijas laikā;
3. Izstrādāto, rekomendēto rekultivācijas pasākumu efektivitātes izvērtējums;
4. Rekultivēto ieguves vietu skaits, rekultivācijas veidi un rekultivācijas rezultāti;
5. "Tumšās" kūdras ieguves apjomi un izmantošana;
6. Iegūtās kūdras apjoms, ieguves vietu skaits;
7. Kūdras izmantošanas veidi.

VIDES PĀRSKATS

Stratēģiskais ietekmes uz vidi novērtējums plānošanas dokumentam "Kūdras ilgtspējīgas izmantošanas pamatnostādnes 2020. - 2030. gadam"

12. NOVĒRTĒJUMĀ IZMANTOTĀ METODIKA

Vides pārskata sagatavošanai tika veikta plānošanas dokumenta līmenim atbilstošo vides politikas plānošanas dokumentu un normatīvo aktu analīze. Analīzes rezultātā tika noteiktas nozīmīgākās plānošanas dokumentos definētās un ar vides aizsardzības pasākumiem saistītās pamatnostādnes. Pēc tam veikta plānošanas dokumenta analīze, kuras gaitā izvērtēta Plānošanas dokumenta risinājumu un pasākumu atbilstība šīm pamatnostādnēm.

SIVN gaitā analizēti vides aspekti Plānošanas dokumentā un ar Plānošanas dokumenta īstenošanu saistītās vides problēmas. Pamatojoties uz definētajām vides problēmām un ņemot vērā Latvijā definētos vides aizsardzības mērķus, tika izvērtētas Plānošanas dokumenta īstenošanas iespējamās ietekmes uz vidi un sagatavots Vides pārskata projekts.

Nākošais solis ir Vides pārskata projekta nodošana sabiedriskajai apspriešanai, vienlaicīgi iesniedzot to Vides pārraudzības valsts biroja noteiktajām institūcijām un organizācijām, atzinuma sniegšanai. Pamatojoties uz sabiedriskās apspriešanas gaitā saņemtajiem ieteikumiem, komentāriem un aizrādījumiem, Vides pārskata projekts tika pilnveidots, veicot tajā atbilstošus labojumus un papildinājumus, un izstrādāta Vides pārskata galīgā versija.

Plānošanas dokumenta un Vides pārskata izstrādes gaitā izstrādātāji konstatēja, ka:

1. Šobrīd Latvijā nav vienota ilgtspējīga kūdras resursu apsaimniekošanas sistēma. Esošās likumdošanas ietvaros tajā iesaistītas vairākas valsts pārvaldes institūcijas un valsts SIA "Latvijas vides ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs", kurš pārsvarā šajā jomā sniedz maksas pakalpojumus, kas nav uzskatāmi par apsaimniekošanas sistēmas reālu sastāvdaļu;
2. Nav nodrošināta atbilstoša resursu apzināšana un informācijas sagatavošana atbilstoši mūsdienu prasībām, kā arī nav apmierinoša informācijas pieejamība;
3. Problēmas rada atbilstoši izglītotu speciālistu trūkums kā valsts pārvaldē, tā arī komercjomā;
4. Normatīvajos aktos iekļautās prasības nepieciešams izvērtēt, analizēt un savstarpēji saskaņot;
5. Nepieciešams turpināt zinātniskos pētījumus lai noteiktu SEG emisijas no kūdras ieguves teritorijām pirms ieguves uzsākšanas, ieguves un pēc rekultivācijas laikā;
6. Izstrādājamas rekomendācijas kūdras ieguves vietu rekultivācijai.

VIDES PĀRSKATS

Stratēģiskais ietekmes uz vidi novērtējums plānošanas dokumentam "Kūdras ilgtspējīgas izmantošanas pamatnostādnes 2020. - 2030. gadam"

Izmantotā literatūra

1. Inese Silamiķe Promocijas darbs Humifikācijas un ķīmisko elementu akumulācijas raksturs augsto purvu kūdrā atkarībā no tās sastāva un veidošanās, Rīga, 2010
2. Latvijas PSR Kūdras fonds, 1980. LPSR meliorācijas un ūdenssaimniecības ministrija. Latvijas Valsts Meliorācijas projektēšanas institūts. Rīga,.
3. Lācis A., 1996. Rietumlatvijas kūdras resursi. Valsts ģeoloģijas dienests. Rīga,.
4. Kūdras resursi un to izmantošanas iespējas Autoru kolektīvs, Latvijas Universitāte, 2013., Rīga
5. Rekomendācijas izstrādātu kūdras purvu renaturalizācijai, Agnese Priede, Inese Silamiķe, Latvijas universitātes Bioloģijas institūts, 2015.Salaspils;
6. Biotopu rokasgrāmata, 2000. Preses nams, Rīga
7. Galeniece, M., Tabaka, L., Birkmane, K., 1958. Latvijas PSR veģetācija. Latvijas PSR Zinātņu akadēmijas izdevniecība
8. Noteikumi par īpaši aizsargājamo biotopu veidu sarakstu (2000).
9. Latvijas biotopi, 2001. Latvijas Dabas fonds, Rīga,
10. Nomals, P., 1936. Latvijas purvi. Latvijas zeme, daba un tauta, II Latvijas daba. Valtera un Rapas akciju sabiedrības apgāds.
11. Nusbaums, J., Rieksts, I., 1997. Purvi. Latvijas daba:
12. Latvijas Enciklopēdija, Rīga, 195. – 199. lpp.
13. Pakalne, M., Kalniņa, L. 2000. Mires in Latvia. Suoseura 51 (4):
14. Latvijas mežzinātnes institūta „Silava” pētījums „Pamatinformācija par iespējamo CO2 emisiju no kūdras atradnēm, to ietekmi uz vidi pēdējo divdesmit gadu laikā un UNFCCC un ES līmeņa lēmumu un zemes sektora SEG emisiju uzskaites metodikas analīze” Izpildītāji: Andis Lazdiņš, Arta Bārdule, Aldis Butlers, Ainārs Lupiķis, Irina Sietiņa, Mārtiņš Lukins, Guna Petaja.
15. Likums “Par 1979.gada Bernes Konvenciju par Eiropas dzīvās dabas un dabisko dzīvotņu saglabāšanu” (17.12.1996.);
16. Likums “Par 1998. gada 25.jūnija Orhūsas konvenciju par pieeju informācijai, sabiedrības dalību lēmumu pieņemšanā un iespēju griezties tiesu iestādēs saistībā ar vides jautājumiem” (18.04.2002.).
17. Likumu 29.03.1995., grozījumi 13.11.2002. „Par 1971.gada 2. februāra Konvenciju par starptautiskas nozīmes mitrājiem, īpaši kā ūdensputnu dzīves vidi”.
18. Vašingtonas konvencija par Starptautisko tirdzniecību ar apdraudētām savvaļas dzīvnieku un augu sugām – CITES konvencija (pieņemta 1973. gadā, ratificēta 17.12.1996.)
19. Konvencija par pasaules kultūras un dabas mantojuma aizsardzību – UNESCO konvencija (1972.).
20. Konvencija par bioloģisko daudzveidību – Riodežaneiro konvencija (1992).
21. ANO konvencija “Par cīņu pret pārtuksnešošanos un zemes degradāciju valstīs, kurās novērojami ievērojami sausuma periodi un/vai pārtuksnešošanās, jo īpaši Āfrikā”.
22. likums "Par Eiropas ainavu konvenciju", kas stājās spēkā ar 2007.gada 19.aprīli.

VIDES PĀRSKATS

Stratēģiskais ietekmes uz vidi novērtējums plānošanas dokumentam "Kūdras ilgtspējīgas izmantošanas pamatnostādnes 2020. - 2030. gadam"

23. Eiropas Padomes Direktīva 92/43/EEK (1992) (Natura 2000) par dabisko dzīvotņu, savvaļas faunas un floras aizsardzību,
24. Konceptiju „Latvijas zemes dzīles” (apstiprināts Ministru kabinetā 1995. gada 9. maijā).
25. Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030. gadam (apstiprināta LR Saeimā 2010. gada 10. jūnijā)
26. Nacionālais attīstības plāns 2014. - 2020. gadam (ar Saeimas deputātu priekšlikumiem apstiprināts LR Saeimā 2012. gada 20. decembrī)
27. Vides politikas pamatnostādnes 2014. – 2020. gadam (apstiprinātas ar Ministru kabineta 2014. gada 26. marta rīkojumu Nr. 130 “Par Vides politikas pamatnostādnēm 2014. - 2020. gadam)
28. Enerģētikas attīstības pamatnostādnes 2016. – 2020. gadam (apstiprinātas ar Ministru kabineta 2016. gada 9. februāra rīkojumu Nr. 129 „Par enerģētikas attīstības pamatnostādnēm 2016. – 2020. gadam”)
29. Informatīvais ziņojums Latvijas Enerģētikas ilgtermiņa stratēģija 2030 - konkurētspējīga enerģētika sabiedrībai
30. Latvijas tūrisma attīstības pamatnostādnes 2014. – 2020. gadam (apstiprinātas ar Ministru kabineta 2014. gada 3. jūlija rīkojumu Nr. 326 “Par Latvijas tūrisma attīstības pamatnostādnēm 2014. – 2020. gadam”,)

Interneta resursi

<http://scialert.net/fulltext/?doi=jas.2009.3207.3218>

http://www.latvijaskudra.lv/lv/asociacija/par_mums/

<https://www.meteo.lv/>

<http://www.varam.gov.lv/>

<https://likumi.lv/>

<https://www.zm.gov.lv/>